

OUD HOORN

HOORNSE HISTORISCHE
REEKS – DEEL 4

Hoorn en de Zee

Uitgeven door de
Vereniging Oud Hoorn
ter gelegenheid van
het 85-jarig bestaan

nummer 3

24e jaargang,
15 september 2002

In dit nummer o.a:

- Verslag voorjaars-
ledenvergadering
- De VOC en de Noord-
sche Compagnie
- Ledenexcursie naar
Delft
- Symposium 'De VOC en
West-Friesland'

Kwartaalblad van de Vereniging Oud Hoorn. Losse nummers, voorzover voorradig verkrijgbaar tegen betaling van € 4,55 per stuk voor leden en € 5,70 voor niet-leden.

Vereniging Oud Hoorn:

Onder de Boompjes 22
1621 GG Hoorn
Tel. 0229-273570
Tevens voor opgave nieuwe leden
www.verenigingoudhoorn.nl
e-mail: info@verenigingoudhoorn.nl

Openingsdagen verenigingsgebouw:

dinsdag, donderdag en
zaterdag 10.00-16.00 uur

Bestuur:

A.G.F. van Weel, voorzitter
Mevr. P.M. Huisman, secretaris
F.L. van Iersel, penningmeester
L.P.M. Hoozeveen, archivaris
A. Boezaard
Mevr. M. Faber-Zwart
J. Rietvink
Mevr. M.A. Veerman-Boon
M.J. Moeskops
vacature

Contributie Oud Hoorn:

minimaal € 20,50 per jaar, inclusief toezending van het kwartaalblad.

Lidmaatschap voor het leven door:

- een éénmalige bijdrage van minimaal € 572,- indien het lid 45 jaar of ouder is, of door:
- een éénmalige bijdrage van minimaal € 409,-, indien het lid 55 jaar of ouder is.

Giro 72 29 54 t.n.v.

Vereniging Oud Hoorn,
Onder de Boompjes 22, 1621 GG Hoorn

Redactiecommissie:

G. de Galan, L.P.M. Hoozeveen,
H.W. Saaltink, Femke Uiterwijk, F.L. Zack

Redactie-adres:

F. Uiterwijk, Grote Oost 98-100
1621 BZ Hoorn, tel. 0229-210220

Ereleden:

Mr. Dr. B.R. Canneman,
oud-burgemeester †
H. Krijgsman, oud-bestuurslid †
C. Koppers, oud-administrateur †
D. Breebaart, oud-voorzitter Stichting
Stadsherstel Hoorn
Drs. H.M. van den Berg, kunsthistorica
J.L.N. Dijkstra, oud-redactielid †
J.M. Baltus, oud-voorzitter †
J.P.H. v.d. Knaap
J.E.J. Lamers
A. de Graaf

Copyright:

Gehele of gedeeltelijke overname van teksten en/of illustraties uit dit blad is alleen toegestaan na toestemming van de auteur of de redactie van Oud Hoorn.

Productie kwartaalblad:

Vormgeving en pre-press:
Nyvonco, Heerhugowaard
Druk: Drukkerij Klaassen B.V., Zwaag

INHOUD

Van de bestuurstafel	99
Oud-voorzitters van de vereniging	104
Internet-site-nieuws van Oud Hoorn.....	106
Verslag van de voorjaarsledenvergadering.....	107
De bestuursleden van Oud Hoorn (II) Adriaan Brouwer (1917-1921).....	110
De VOC en de Noordsche Compagnie.....	112
J. van Reijendam Czn gemeente architect te Hoorn 1900-1905.....	115
Men vraagt ons	119
Ledenexcursie naar Delft.....	124
Lezingen seizoen 2002-2003	125
Gebouw Kunst na Arbeid als nieuw.....	126
Lezers schrijven.....	127
Stadsbeeld, restauraties, wijzigingen, verval.....	130
Prikkels	136
Symposium 'De VOC en West-Friesland'	137
Kent u Hoorn ook zo?.....	138
Hoe Hoorn veranderde	140

Bij de voorplaat:

Dit jaar bestaat de vereniging Oud Hoorn 85 jaar. Ter gelegenheid daarvan is door een grote groep mensen een boek gemaakt, getiteld: 'Hoorn en de Zee'. De afbeelding op onze voorpagina is ook de foto die de kaft van het boek siert. Verdere informatie vindt u in: 'Van de bestuurstafel' op pagina 99.

Foto's en illustraties:

Peter Fröhlich, Jan Plukkel, Henk Overbeek, Femke Uiterwijk, Frans Zack, Chiel v.d. Zel.

Volgend nummer en inleverdatum kopij:

Het volgende nummer (24e jaargang nr. 4) zal omstreeks 15 december 2002 verschijnen. U wordt verzocht eventuele kopij voor dit nummer uiterlijk 1 november 2002 in te leveren bij het redactie-adres: F. Uiterwijk, Grote Oost 98-100 1621 BZ Hoorn.

Westfries Museum:

Rode Steen 1, Hoorn (tel. 0229-280022). Geopend: het gehele jaar; maandag t/m vrijdag van 11.00-17.00 uur; zaterdag en zondag van 14.00-17.00 uur.
Bureau: Achterom 2-4, 1621 KV Hoorn.

Archiefdienst Westfries Gemeenten:

Het streekarchief is gevestigd in het Stadhuis van Hoorn, Nieuwe Steen 1 tel. 0229 - 252200. Postadres: Archiefdienst Westfries Gemeenten, Postbus 603, 1620 AR HOORN. emailadres: awg@hoorn.nl
De studiezaal is geopend van maandag t/m vrijdag van 9.00-17.00 uur. Ná 16.30 uur kunnen geen stukken meer worden aangevraagd.
Avondopenstelling elke tweede en vierde donderdag van de maand van 19.00-21.45 uur. Na 20.00 uur zal de toegang naar de studiezaal worden afgesloten. Uiteraard is het voor bezoekers wel mogelijk op het gewenste tijdstip te vertrekken.

Museum van de Twintigste eeuw / Maquette Hoorn anno 1650.

(Eigendom van Ver. Oud Hoorn):

Bierkade 4 en 4a, Hoorn. Geopend: dinsdag t/m zondag van 10.00-17.00 uur.

Bij dit kwartaalblad

Als het goed is heeft u bij dit blad ook ontvangen:

- de uitnodiging voor de viering van het 85 jarig bestaan van Vereniging Oud Hoorn op donderdag 26 september 2002 om 15.30 uur in de Oosterkerk
- de uitnodiging voor het bijwonen van de najaarsledenvergadering op zaterdag 9 november a.s. om 10.00 uur in de Oosterkerk

Leden die hun contributie 2002 nog niet hebben voldaan, hebben bij dit kwartaalblad tevens een betalingsherinnering met acceptgirokaart ontvangen.

Oud Hoorn viert 85-jarig bestaan: alle leden welkom!

Donderdagmiddag 26 september a.s. viert de vereniging het heuglijke feit dat zij vijftientig jaar geleden is opgericht. Het bestuur heeft gemeend er goed aan te doen om deze gedenkwaardige gebeurtenis op gepaste wijze in herinnering te roepen. Bij het 80-jarig bestaan in 1997, vijf jaar geleden, schreven we dat de vereniging dan wel een hoge leeftijd heeft bereikt maar dat zij nog springlevend is. Diezelfde woorden gelden anno 2002 nog steeds. De vereniging bloeit in ledental, in activiteiten en in belangstelling.

Bijna bij traditie wordt de viering van een decenniumfeest gekoppeld aan de uitgave van een boek: in 1982 was dat hét standaardwerk voor de monumentale stad 'Hoorn, huizen, straten, mensen'. Tien jaar later zag de publicatie 'Vervolg op de Chronyk der Stad Hoorn van de heer Dr. T. Velius' het licht. En nu, in het jaar 2002, presenteert de vereniging met trots het boek 'Hoorn en de Zee'. De twee eerstgenoemde boeken zijn uitverkocht. Zij zijn nog slechts antiquarisch verkrijgbaar. Kennelijk heeft de vereniging met de eerdere uitgaven voorzien in een behoefte die bij veel historisch geïnteresseerden – zowel in als buiten Hoorn – leefde.

Aan het boek 'Hoorn en de Zee' is de afgelopen twee jaar door een grote groep mensen intensief gewerkt. Het was vooral de financiële steun van de Gemeente Hoorn – een garantiesubsidie van negentigduizend gulden – die de doorslag gaf te starten met dit omvangrijke project. De vereniging is Anita Muller dankbaar voor haar initiatief en voor het vele werk dat zij eraan heeft besteed. Gezien het grote aantal intekenaars is gekozen voor een flinke oplage: 2.750 stuks.

Donderdagmiddag 26 september om 15.30 uur wordt het boek gepresenteerd in de Oosterkerk. De leden van Oud Hoorn zijn daarbij uiteraard van harte welkom. Vanaf 15.00 uur staat de kerkdeur uitnodigend open voor de ontvangst met een kopje koffie. Aan het programma wordt op dit moment nog gewerkt. Vast staat in ieder geval dat de intekenaars die middag vanaf

17.30 uur hun exemplaar kunnen komen ophalen. Alle auteurs van het boek zijn aanwezig. Er is dus gelegenheid om onder het genot van een hapje en een drankje uw boek door de schrijvers te laten signeren.

Afhalen van het boek 'Hoorn en de Zee'

Zelden hebben zoveel belangstellenden ingetekend op een boek over de lokaal-regionale geschiedenis. De intekentermijn sloot formeel op 15 mei. Na overleg met producent Peter Fröhlich kon die datum flink worden verlengd zodat veel intekenaars straks verrast zullen zijn hun naam aan te treffen in de lange lijst achter in het boek.

Het vraagt natuurlijk een uiterste inspanning om al die boeken correct en tijdig bij de bestellers te krijgen. John Lamers en Cees van Louvezijn hebben die taak tot de hunne gemaakt. Gelukkig hebben de meeste intekenaars aangegeven het boek zelf te komen afhalen. Om hen daar toe ruimschoots in de gelegenheid te stellen, zijn de volgende afhaalmomenten gepland:

- donderdag 26 september van 17.30 tot 19.00 uur in het Claes Joesthuis/Oosterkerk
- zaterdag 28 september van 10.00 tot 16.00 uur in het Oost-Indisch Pakhuis
- dinsdag 1 oktober van 10.00 tot 16.00 uur in het Oost-Indisch Pakhuis
- donderdag 3 oktober van 10.00 tot 16.00 uur in het Oost-Indisch Pakhuis
- zaterdag 5 oktober van 10.00 tot 16.00 uur in het Oost-Indisch Pakhuis

Mede door het grote aantal voor-inschrijvingen – ruim 1700 exemplaren! – en de ruimhartige bijdragen van vele sponsors, zal er nauwelijks aanspraak hoeven worden gemaakt op het Veliusfonds. Het brede draagvlak voor deze uitgave is zeer bemoedigend voor zowel de vereniging als voor Publicatiestichting Bas Baltus.

Bij de opgraving op de hoek ABC/Karperkuil, ooit de plaats van een scheepswerf, werden meetlatjes gevonden. De bovenste twee geven de 'Hoornse voet' aan van 27,7 cm. Het onderste is een 2-duimsmaatstokje.

(Foto Archeologische Dienst Hoorn)

Eén van de hoofdstukken van 'Hoorn en de Zee' gaat over de scheepsbouw in Hoorn.

Er kan nauwelijks sprake zijn geweest van toeval toen bij de opgravingen op de hoek ABC – Karperkuil, ooit de plaats van een grote scheepswerf, de 'Hoornse voet' werd opgegraven. Hoorn heeft vroeger een eigen standaardmaat van 27,7 cm gehad. Deze werd veel toegepast in de 17e eeuwse scheepsbouw. De foto (zie pag. 99) toont de Hoornse voet zoals die op de eigen duimstok van een scheepstimmerman is aangegeven.

Najaarsledenvergadering: zaterdag 12 oktober 2002

Zaterdag 9 november 2002, iets later in het jaar dan gebruikelijk, openen de deuren van de Oosterkerk zich vanaf 09.30 uur om de deelnemers aan de najaarsledenvergadering te ontvangen. De ontvangst met koffie duurt tot 10.00 uur, het tijdstip waarop de vergadering begint.

Naast de bekende agendapunten wordt in deze vergadering ook gesproken over de aanvulling van het bestuur. De vereniging neemt afscheid van Herman Lansdaal die sinds 1991 lid is geweest van de redactie van het kwartaalblad. De jaarlijkse onderscheiding wordt uitgereikt aan een zeer bekende Horinees. Dit eerbetoon kent de vereniging sinds 1983. Vanaf dat jaar ontvangt een persoon of instelling die zich bijzonder verdienstelijk heeft gemaakt op het terrein van de lokale geschiedschrijving of monumentenzorg de inmiddels bekende Oud Hoorn-onderscheiding. Vorig jaar werd deze uitgereikt aan Intermaris Woondiensten.

Het bestuur wil de leden er op wijzen dat zij gedurende het hele jaar kandidaten kunnen voordragen voor deze onderscheiding.

Niet op de agenda staat het eerdere bestuursvoorstel voor contributieverhoging. Dat voorstel wordt aangehouden omdat de financiële positie van de vereniging op dit moment geen aanleiding vormt de jaarlijkse bijdrage te verhogen. Deze positieve ontwikkeling danken we aan het financiële succes van 'Hoorn en de Zee' en de recente ontvangst van twee aanzienlijke legaten. Beide meevallers waren aan de vooravond van de voorjaarsledenvergadering niet bekend.

Thema Open Monumentendag 2002: Handel

De Open Monumentendag vindt dit jaar plaats in het weekend van 14 en 15 september en staat in het teken van de handel, onder de titel Koopmansgeest, Monumenten van de handel.

De term koopmansgeest is synoniem met de term "handelsgeest" die zo kenmerkend is voor de Nederlandse geschiedenis in binnenland en overzee. Directe aanleiding voor het thema van de 16e Open Monumentendag is het feit dat 400 jaar geleden de VOC werd opgericht en als gevolg daarvan de eerste aandelenbeurs plaatsvond. Er zullen zo'n 350 gemeenten meedoen aan de Open Monumentendag, waaronder uiteraard de gemeente Hoorn. U weet dat de Vereniging Oud Hoorn, in de persoon van Hieke Stapel, vertegenwoordigd is in het comité dat deze dag voorbereidt. Oud Hoorn's erelid Albert de Graaf is voorzitter ad interim van het comité.

Het comité heeft de projectgroep 'Hoorn en de Zee' gevraagd of zij op enigerlei wijze invulling kan geven aan de avond voorafgaand aan de Open Monumentendag. Twee

auteurs zijn bereid gevonden om op de avond van vrijdag 13 september in de Hervormde Kerk van Zwaag een lezing met lichtbeelden te houden. Ben van Tartwijk spreekt voor de pauze over de ontwikkeling van de Hoornse havens en Rob de Knecht spitst zijn betoog toe op Hoorn als handelsstad in de 16e en 17e eeuw. De avond begint om 20.00 uur.

Legaten

Er gaan jaren voorbij dat de vereniging geen financiële meevallers kent in de vorm van legaten. Het jaar 2002 evenwel is in dit opzicht wel een zeer bijzonder jaar. In korte tijd ontving de vereniging uit de nalatenschap van twee zeer bij de stad betrokken inwoners een legaat. De overleden heer J.N.G. Frederiks schonk de vereniging bijna zeventienduizend euro.

Het Oud Hoorn toegekende legaat van mevrouw A.M. Weidema bedroeg ruim viereenhalf duizend euro. Het bestuur heeft beide legaten aanvaard en heeft de executeurs testamentair bericht zeer ingenomen te zijn met deze vormen van erkenning.

De heer J.N.G. Frederiks heeft zijn Hoornse hart altijd op de juiste plaats gehad. Ooit was in het monumentale pand gelegen aan Grote Noord 85 de alom bekende 'Drogisterij Frederiks' gevestigd, later geafficheerd als drogisterij 'De Nieuwe Gaper', uw adres voor geneesmiddelen, drogisterij-artikelen, parfumerieën, eigendom van G.D. Frederiks en Zoon.

Vanaf 1964 treedt onze erfplater, nog steeds woonachtig in hetzelfde pand, op als eigenaar. Dat doet hij tot 1978 wanneer hij verhuist naar de Koepoortsweg.

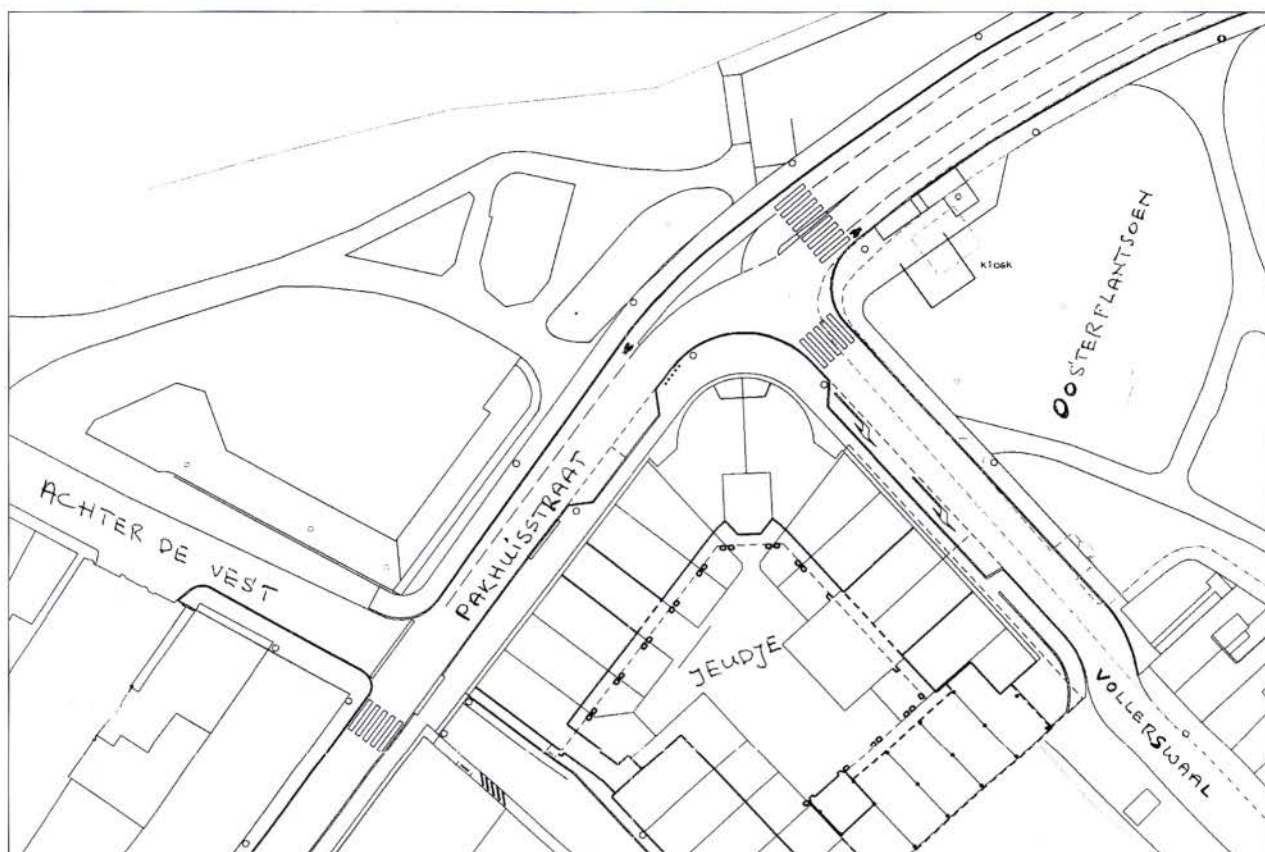
Mevrouw A.M. Weidema (Anne Marie) heeft met haar ouders tot 1956 gewoond aan het Grote Noord 39. Haar vader was o.a. voorzitter van de winkeliersvereniging en als zodanig zeer betrokken bij vele – ook historische – activiteiten in de stad. In 1956 verhuisde het gezin naar Bergen. De overledene zelf was ook actief betrokken bij toneel en de historische vereniging van de stad. "Het was haar uitdrukkelijke wens iets te doen voor de Vereniging Oud Hoorn die haar aan het hart lag", schrijft mevrouw Bervoets als executeur testamentair.

Afscheid Herman Lansdaal

Met pijn in het hart moet de vereniging afscheid nemen van een van haar zeer betrokken vrijwilligers, Herman Lansdaal. Deze krantenman in hart en nieren, van krullenjongen tot hoofdredacteur, heeft Oud Hoorn vanaf 1991 met hart en ziel gediend. In dat jaar werd hij door Jan Dijkstra gevraagd voor de redactie van het kwartaalblad. Toen deze plotseling overleed, nam Herman bijna van nature diens rol als eindredacteur over. Hermans

eerste artikel 'Hoorn-van-toen in bijzondere albums' verscheen in het kwartaalblad van juni 1991. Onmiddellijk is vooral zijn interesse in mensen herkenbaar. Hoorn mag dan vele prachtige monumenten hebben, Herman Lansdaal is van meet af aan veel meer geïnteresseerd in de mensen die daarin hebben gewoond of nog wonen. Herman is een mensenvriend en beschikt over de gave van de pen. Hij maakt deuren open die voor anderen dicht bleven. Over

De dikke zwarte lijn geeft aan dat de Vollerswaal met een bocht gaat lopen om zo ruimte te krijgen voor het in- en uitrijden van de parkeergarage onder het Jeudjecomplex. Ook de bloemenkiosk wordt naar achteren geplaatst, teneinde parkeerplaatsen te krijgen voor de autobezitters die een bezoek moeten brengen aan de apotheek in de nieuw gebouwde toren hoek Pakhuisstraat/Vollerswaal.

de reeks artikelen die hij schreef ter gelegenheid van het 75-jarig jubileum van Oud Hoorn, spreekt men nog steeds. Herman stapte op de bekende stadsgenoten Martin Brozius, Kees Winkler, Han Ebbelaar en Corine Rottschaeffer af en plaatste hen op boeiende wijze in hun oude Hoornse context. Ook schreef hij regelmatig over oude Hoornse families (Blokker, Pels en Joosten) en besprak hij nieuwe boeken over de historie van de stad. Het was naar aanleiding van zijn artikel over Aaf Dell en Dieuw van Vliet in het kwartaalblad van maart 1995 dat het bestuur besloot beide dames te vereeuwigen aan de gevel van Grote Oost 6.

Insiders weten dat Herman Lansdaal ook op andere terreinen van het maatschappelijk leven zeer actief is geweest. Het tekent evenwel de man die doorging met Oud Hoorn toen hij in 1997-1998 om gezondheidsredenen moest bedanken voor al zijn maatschappelijke inspanningen. In 2002 ging ook het redactiewerk niet meer en moest hij met leedwezen vaststellen dat het echt niet langer ging. Jammer, zeer jammer. Oud Hoorn verliest met hem een waardevolle en gewaardeerde kracht. Alle reden voor het bestuur om tijdens de komende ledenvergadering ten overstaan van de leden Herman nog een keer in het zonnetje te zetten.

Wouter van Geuns overleden

Oud Hoorn heeft een bijzonder lid verloren, de heer Wouter van Geuns. Nog in 1999 schonk hij de vereniging een deel van zijn kostbare boekencollectie over de historische ontwikkeling van de bouwkunst. Het neusje van de

zalm met eerste bouwkundige beschrijvingen van bijvoorbeeld Viollet-le-Duc. De heer Van Geuns was, voor zover bekend, de laatste nog levende Kaap-Hoornvaarder. De rouwannonce vermeldt dat zijn lidmaatschap van de Stichting Nederlandse Kaap-Hoornvaarders glans verleende aan zijn Hoornse jaren. Voor Oud Hoorn geldt dat de heer Van Geuns glans verleende aan haar boekenbezit. Geheel in zijn denkwereld past het idee dat hij via zijn boeken in goede handen bij Oud Hoorn 'voortleeft'. Het bestuur heeft op gepaste wijze blijk gegeven van zijn medeleven.

Publicatiestichting Bas Baltus

Het is druk aan het front van de stichting. Niet alleen verschijnt op 26 september de publicatie 'Hoorn en de Zee', kort daarna rolt deel II van de Bouwhistorische Reeks van de persen:

'Het Claas Stapels Hofje in Hoorn', geschreven door architectuur-historica Willeke Jeeninga.

Dit hofje, klein in omvang, kent een rijke geschiedenis. Meer dan 300 jaar geleden werd het gesticht door drie sociaal bewogen personen. Waren hun intenties oprecht, persoonlijke beslommingen zorgden voor belangenverstrengeling waardoor het hofje aan de rand van een faillissement raakte. Naast de zorg voor een goede financiële balans waren er voor de regenten nog andere belangrijke afwegingen te maken.

Was er genoeg turf voor de winter, waar waren goede aardappelen te krijgen en hoe zorgden ze er voor dat de klusjesman zijn werk deed?

Bloemenkiosk Jolanda, Pakhuisstraat

De grootste en belangrijkste taak voor de regenten was uiteraard het welzijn van de bewoonsters van het hofje die in de afgelopen drie eeuwen een bonte en kleurrijke verzameling vormden. Was er niet de zorg voor Dove Neeltje en het jubileum van Geertje Dugardijn? Wat moest men doen met Mijtje Kolkman die steeds verwarder werd en niet meer voor zichzelf kon zorgen? Waarom verdronk Neeltje Hakhof de hofjeskat? Wat moest men doen met de weduwe Knap die 's nachts geluiden op zolder hoorde en hoe zorgde men er voor dat juffrouw Visser het hofje niet als persoonlijk eigendom beschouwde?

Dit en vele andere wetenswaardigheden zijn in deel II op wetenschappelijke wijze samengebracht dankzij het loffelijke initiatief van de huidige regenten. Deze sociale geschiedenis vormt tezamen met geschiedkundige en architectonische aspecten een volledig beeld van een kleine gemeenschap in Hoorn.

Zodra het boek is gepresenteerd, zal het te koop zijn in het Oost-Indisch Pakhuis. De prijs bedraagt € 19,90.

De verwachting is dat deel 3 in de Hoornse Historische Reeks – dit standaardwerk heeft twee eeuwen stadsbestuurders (1795-2002) tot onderwerp – in november zal worden uitgebracht. Dit omvangrijke werk – in totaal 594 blz. – van de hand van Leo Hooegeven en Arie van Zoonen kunt u te zijner tijd ook verkrijgen in het Oost-Indisch Pakhuis. De prijs voor dit boek bedraagt € 29,90.

Op dit moment wordt in opdracht van de Stichting bouw-historisch onderzoek verricht ten behoeve van de Ridderikhofpanden en de z.g. Bedo-panden aan de Nieuwstraat.

De Hoornse Monumentencommissie

Het zijn de drukke werkzaamheden die Oud Hoorn-vertegenwoordiger Jan Rietvink hebben doen besluiten het bestuur te verzoeken niet langer lid te zijn van deze commissie. Het bestuur heeft deze wens uiteraard ingewilligd, zij het met de nodige tegenzin. Jans deskundigheid, gepaard aan een bewonderenswaardige onpartijdigheid, maakte van hem een zeer waardevol commissielid. Jan is de afgelopen jaren in staat gebleken om de Oud Hoorn-standpunten goed naar voren te brengen. Het bestuur dankt hem daarvoor. Bestuurslid Frans van Iersel is op dit moment de enige Oud Hoorn-vertegenwoordiger in de commissie.

Het bestuur is naarstig op zoek naar deskundige aanvulling. Dat geldt trouwens ook voor onze vertegenwoordiger in de Welstandscommissie. Het ziet ernaar uit dat het bestuur binnenkort met een voordracht kan komen.

Ook in de monumentencommissie werkt het politiek-dualisme door. Dit nieuwe fenomeen heeft zowel gevolgen voor de competentie als voor de samenstelling van de commissie. De commissie wordt een z.g. commissie van advies en bijstand voor het college van Burgemeester en Wethouders. Dat betekent dat niet langer raadsleden lid kunnen zijn van de commissie. Met de statusverandering van deze z.g. collegecommissie verandert ook haar invloed. Het komt er in de praktijk op neer dat de commissie nog maar bestaat uit één vertegenwoordiger van de Vereniging

Hendrick de Keyser, twee vertegenwoordigers van de Vereniging Oud Hoorn, één externe deskundige (nu de heer H. Zantkuy), en ambtelijke ondersteuning. De wethouder Monumentenzorg blijft voorzitter.

De Oud Hoorn-vertegenwoordiging heeft zich in de commissie verzet tegen de voorstellen tot verdere aantasting van het rijksmonument Oosterplantsoen. U heeft daarover in de pers kunnen lezen. Daarbij kwam alleen naar voren dat de vereniging zich verzet tegen uitbreiding van parkeerplaatsen aan de Pakhuisstraat nabij de bloemenkiosk. Oud Hoorn kan zich ook niet vinden in de 'verlegging' van het Vollerswaaltracé om ruimte te maken voor de intree naar de parkeergarage onder het Jeurde. Deze verlegging zal ook leiden tot verdere aantasting van het Oosterplantsoen.

Het is de hoogste tijd dat de inventarisatie van de commissie, gemaakt tijdens haar rondrit van 30 november 2001, in het gebied Bangert/Oosterpolder qua bescherming haar beslag krijgt. Drie panden van die inventarisatielijst zijn ondertussen reeds gesloopt: Bangert 60, Koewijzend 8 en Dorpsstraat 164. Volgens de commissie komen in totaal zo'n 100 panden aan de Westerblokker, de Bangert, de Koewijzend en de Dorpsstraat in aanmerking voor plaatsing op de gemeentelijke lijst. Het is een goede zaak dat voor een snelle bescherming de z.g. verkorte procedure wordt gehanteerd.

Uit het feit dat de gemeente Hoorn de procedure omtrent de bouwvergunning Kleine Noord 43-45 over moet doen, put de vereniging moed. Het zou een schitterend resultaat zijn wanneer door de volharding van de eigenaresse het aanzicht van het Kleine Noord in zijn oorsprong zou worden hersteld. Thans wordt één van Hoorns fraaiste winkelstraten nog ontsierd door het blauwe Aldigeweld van de onderpui. (zie foto pag. 103)

Nieuw initiatief: Stichting Historisch Kabinet Hoorn

Op het terrein van het tentoonstellen van historisch beeldmateriaal is de stad een initiatief rijker: de Stichting Historisch Kabinet Hoorn. Deze stichting heeft zichzelf tot doel gesteld om overzichtstentoonstellingen te organise-

ren van het veranderende Hoornse stadsbeeld gedurende vooral de laatste 30 tot 40 jaar. Daarmee wil de stichting bereiken dat in het bijzonder jongeren (scholen!) en nieuwkomers een beter – historisch – beeld krijgen van de stad waarin zij leven. De stichting vindt dat de veranderingen de afgelopen decennia zo snel zijn gegaan dat ook vele oud-inwoners zich nauwelijks bewust zijn van hetgeen is verdwenen.

Het bestuur van Oud Hoorn is van mening dat dit initiatief ondersteuning verdient omdat het vorm geeft aan expositie-ideeën die reeds lang in eigen kring leefden.

De initiatiefnemers Butch Mulder en Douwe Kamstra hebben allereerst contact gezocht met de Vereniging Oud Hoorn, in de personen van Leo Hoogeveen en Diana van den Hoogen. Daarna hebben beide organisaties overleg gevoerd met de Archiefdienst Westfriese Gemeenten. Veel beeldmateriaal dat eigendom is van de vereniging is ondergebracht bij de archiefdienst. Uitkomst van dat drie-partijen-overleg is dat begonnen wordt met het maken van een inventarisatie van al het beeldmateriaal van Oud Hoorn. Daarna wordt bezien of uit dat materiaal de eerste tentoonstelling kan worden samengesteld. We wachten in spanning af.

Wandelseizoen

Uit de kring van de gidsen klinken enthousiaste verhalen op over het verloop van de zomeravondwandelingen in het seizoen 2002. Niet alleen de jubileumwandeling mocht zich verheugen in grote belangstelling, ook de zeven reguliere wandelingen trokken bijzonder veel aandachtigen. Ruim 1100 deelnemers onderstrepen het belang van deze activiteit. De hofjeswandeling (12 juli) spande de kroon met haar 240 deelnemers. Zes vrijdagavonden was het goed wandelweer, alleen de Venenlaanwandeling moest begeleid worden door paraplu's.

Niet alleen de belangstelling was goed, ook de organisatie en de publiciteit klonken als een klok. Mogelijk heeft de jubileumaffiche bijgedragen tot dit succes.

Het bestuur is de gidsen zeer erkentelijk voor hun inspanningen. Het heeft daar tijdens de slotvergadering van 10 september blijk van gegeven.

Fietsen voor Oud Hoorn

Het aantal reacties op de oproep in het vorige kwartaalblad om voor Oud Hoorn mee te doen aan de z.g. Fiets-Sponsor-Tocht was dermate gering dat is afgezien van verdere deelname. Het bestuur betreurt dat. Het verwacht volgend jaar, wanneer er meer reclame wordt gemaakt voor deze sponsorkans, meer belangstelling vanuit onze geleerden. Voormalig bestuurslid Rudy Kleintjes is gevraagd om nog één keer de coördinatie voor zijn rekening te willen nemen.

Tenslotte, wist u dat:

- Vrijdagavond 13 september niet alleen een lezing wordt gehouden in het kader van de Open Monumentendag maar dat u op diezelfde avond in het pand Onder de Boompjes 20

een z.g. Night Club Party kunt bijwonen. Kaarten voor de party (€ 10.-) kunt u kopen in het Oost-Indisch Pakhuis.

Aanleiding voor deze avond is de vreugde dat er wederom een historisch pand, het majestueuze Onder de Boompjes 20, in originele staat wordt teruggebracht en wordt toegevoegd aan Hoorns historisch erfgoed. Gelukkig behoudt het pand de woonfunctie.

U wordt als gast aan tafels bediend terwijl u verrast zult worden door onverwachte theatrale acts. De gehele entourage is geënt op de jaren voor de oorlog toen er nog grote danszalen bestonden en de gasten in gepaste kleding op stap gingen.

Oud Hoorn heeft dit initiatief van Toon van de Wijdeven (Stichting Netwerk) van harte ondersteund, samen met Intermaris Woondiensten, Stichting Het Pakhuis en het Affiche Museum.

In dit verband is het van belang te vermelden dat Oud Hoorn-lid, de heer De Rooij, voorheen conciërge, erop wees dat de monumentale voordeur van het pand Onder de Boompjes 20 ligt opgeslagen in het Westfries Museum.

- De jaarlijkse excursie van Vereniging Hendrick de Keyser dit jaar ook Hoorn aandoet. De zaterdagen 21 en 28 september staan de ochtenduren in het teken van de actualiteit: er zal een uitgebreid bezoek worden gebracht aan het bijzondere 17e eeuwse woonhuis Muntstraat 6 en aan de St. Sebastiaansdoelen aan de Achterstraat waar de restauratie in uitvoering is.

In haar uitnodigingsbrief schrijft de vereniging: 'Mede door de uitstekende verhouding met de gemeente Hoorn is het aantal panden dat de vereniging in Hoorn bezit, gegroeid tot 16. Hoorn komt hiermee, na Amsterdam en Haarlem, op de derde plaats.' U moet wel lid van de vereniging zijn (tel. 020 – 6249755) om aan de excursie, die ook naar Enkhuizen gaat, deel te kunnen nemen.

Kleine Noord 43-45. Achterkant Aldi (pag. 102, 2e kolom)

Oud-voorzitters van de vereniging

Marit Veerman

In het kader van het 85-jarig jubileum blikt Oud-Hoorn terug naar de periode waarin de heren John de Visser en Harry van Scherpenberg voorzitter zijn geweest. In een gesprek met hen wordt duidelijk waar de vereniging in die tijd – de zestiger en zeventiger jaren – zoal mee bezig was.

De heer John de Visser

John de Visser (85) groeide op in Bloemendaal. In 1939 kwam hij met studievrienden naar Hoorn en kocht het "Huis anno 1624", aan de Binnenluijendijk, dat al zes jaar leeg stond. Hij liet het in 1947-1948 restaureren en woont er nu nog. Het bijzonder gerestaureerde huis is een tijdlang ook geopend geweest als museum voor het publiek, zoals ook nog te lezen staat in de Duitse reisgids "Nagels Reiseführer HOLLAND" uit 1958.

Zijn vrouw Pien heeft heel wat mensen uit Hoorn in de echt verbonden, als ambtenaar van de burgelijke stand; zij deed dit op haar geheel specifieke wijze. Zij is helaas al geruime tijd geleden overleden. John de Visser is bestuurslid geweest van 1956-1977, en voorzitter van 1957-1968. Hij herinnert zich de heren Kerkmeijer (oprichter ver. OH) en Nooteboom (bestuurslid ver. OH) nog heel goed. "Hoewel zij vrienden waren spraken zij elkaar altijd aan met mijnheer, maar noemden elkaar ook 'Kerkie' en 'Noot'.

De heer J. E. de Visser

Een groot aantal leden in de jaren '80 had de vereniging te danken aan mevr. Millenaar, destijds verpleegkundige in het Sint Jans Gasthuis. Zij heeft bijna alle medici lid gemaakt. Hoewel ik eigenlijk een hekel had aan vergaderen, ben ik toch lang bij de vereniging betrokken geweest. Ik heb trouwens niet het idee dat wij zoveel gedaan hebben in die tijd. We beheerden een aantal panden, waren betrokken bij restauratie van panden en dat was het voornamelijk.

Wat mij nog bijstaat is dat het bijzondere bovenlicht boven de deur van de toenmalige nonnenschool op de Ramen 1-3 kapot was gegooid, terwijl ik toch had aangedrongen op bescherming van dat raam. Later is het gebouw door de Stichting Stadsherstel gerestaureerd. Breebaart was toen voorzitter. Ik heb toen alles op alles gezet om dat bovenlicht weer in de oude staat te herstellen. We hebben destijds gevochten om het gebouw te behouden; burgemeester Canneman had het min of meer toegezegd aan V&D die ruimte nodig had. Later hebben ze het pand van De Gruyter erbij getrokken".

Een andere, tastbare, herinnering staat in zijn prachtig ingerichte huis.

"Het pand van tandarts Habes op de Gouw werd, nadat hij het had gekocht, gerestaureerd. Ik ben daar toen verschillende malen gaan kijken. Het bleek dat van een slaapkamer veel van het oorspronkelijke behang, dat onder een laag of negen verborgen zat, was weggehaald en naar beneden in de tuin gegooid. Ik nam het mee en ben de lagen van elkaar af gaan halen. Met dit oude behang zijn een paar panelen bespannen, waarvan er een aan het Westfries Museum is geschonken en er hier thuis een paar staan. Dit behang was afkomstig uit de tijd van "De Vaderlandse Maatschappij", die eind 18e eeuw werd opgericht, en onder andere tot doel had om de jeugd van de straat te houden. Zij werd bijvoorbeeld aan het werk gezet om wandbespanningen te schilderen zoals in dit huis. Mevrouw de Rooy, gids van Oud Hoorn, heeft trouwens een beschrijving van de historie van het huis van Habes gemaakt," aldus de Visser.

Om eens na te gaan wat voor onderwerpen er verder aan bod kwamen ben ik de notulen uit die tijd gaan raadplegen.

Notulen

Uit oude notulen, die Leo Hoogeveen in de Pakhuisstraat onder zijn beheer heeft, blijkt waar de vereniging, onder het voorzitterschap van De Visser, zich zoal mee bezig hield.

- In een openingswoord van De Visser op de ledenvergadering van 21-3-1960:
"De gemeente heeft de Vereniging Oud Hoorn ingeschakeld om te adviseren in saneringsplannen. Wij zullen

in alle onderdelen van de stad nagaan, wat passé, wat misschien onaangetast hoort te blijven als stadsbeeld. Een zeer vererende opdracht, die zo duidelijk maakt dat het stadscollege zich wel degelijk bewust is, dat een stad die zichzelf respecteert en aan zijn toekomst denkt, zich niet behoort te schamen voor zijn verleden, maar er veeleer trots op hoort te zijn”.

- In notulen van 1-11-1963 wordt melding gemaakt van de restauraties van diverse panden: het pand aan de Zon, de Rô Haen aan de Ramen, het pand Genua aan de Appelhaven en het Timmermansgildehuis op het Dal.
- In het jaarverslag van 1971-1973, dat sinds 1961 niet meer was verschenen schrijft De Visser:

“Inspanningen van de vereniging leiden er toe dat de panden Kerkplein 21-22 niet gesloopt worden. Het Structuurplan Groot Hoorn, voor zover de binnenstad betreffend, geeft ons aanleiding tot bezorgdheid”.

- In het openingswoord op de jaarvergadering van 17-12-1968, gehouden in “De oude Rosmolen”, waar 11 leden aanwezig waren wordt stilgestaan bij de doelstellingen en activiteiten van de vereniging, die blijkbaar nogal in het slop waren geraakt :

“Het ongeluk wil dat we zo langzamerhand in een impasse zijn geraakt, dan wel door het besef dat de doelstelling van de vereniging ons niet meer zo duidelijk voor de geest staat, reden vooral waarom wij het 50-jarig jubileum geruisloos hebben voorbij laten gaan. Bij de oprichting van de vereniging was er nog geen monumentenlijst gemaakt; ieder pand was nog min of meer vogelvrij verklaard...” En “Zo heeft deze strijdbare figuur (Kerkmeijer) de noodzaak ingezien de vereniging Oud Hoorn op te richten en een halt toe te roepen tegen de opruimwoede in die dagen. Wat betreft de doelstelling: al wat overeind staat in deze stad en getuigt van enig historisch belang, is geïnventariseerd op de monumentenlijst.”

Daarnaast is het bestuur er niet in geslaagd van Oud Hoorn een ‘gezelligheidsvereniging’ te maken. Bij de aantrekking van sprekers was de animo van de leden zo gering dat dit niet tot herhaling stimuleerde.” Spreker stelt daarom voor de heer Van Scherpenberg, die reeds geruime tijd op nieuwe plannen voor activiteiten zit te broeden, tot zijn opvolger te benoemen.

Zo komen we uit bij de periode dat de heer van Scherpenberg voorzitter was.

De heer Harry van Scherpenberg

Er was dus een nieuwe voorzitter, van 1968-1973. Hij zat al in het bestuur vanaf 1961.

Hij is geboren in Nijmegen in 1925, heeft in Leiden gestudeerd en zich gespecialiseerd tot KNO-arts. Als jongen was hij al eerder in West-Friesland geweest; hij logeerde in de oorlog bij de boeren Donker en Stapel en leerde er ook melken. In 1959 deed zich de mogelijkheid voor om zich in Hoorn te vestigen als KNO-arts. Hij kon een pand aan de

De heer H.J.C. van Scherpenberg

Doelenkade kopen en begon in 1960 aan de restauratie ervan. Nadat deze was voltooid, is hij er in 1962 gaan wonen tot vorig jaar, toen heeft hij het verkocht.

“Deze restauratie was mede aanleiding om in het bestuur van Oud Hoorn te functioneren. Ik vond het een eer om gevraagd te worden als jonge vent en ik was door de restauratie van mijn huis duidelijk een voorstander van het behoud en onderhoud van oorspronkelijke panden”, aldus Harry van Scherpenberg.

“Oud Hoorn had toen een signalerende functie, en ook een bewakende. Toch had ik wel moeite met die rol, ik ben meer iemand van het harmoniemodel, terwijl het bestuur ook wel eens conflicten moest aangaan. Wat dat betreft voelde ik me er niet altijd op mijn plaats, hoewel de mensen in het bestuur erg aardig waren.”

Activiteiten

Naast het beheer van panden die in eigendom van de vereniging waren, speelde de restauratie van de Oosterkerk in die tijd.

“Met betrekking tot deze restauratie in 1973 heb ik veel overleg gevoerd met van Silfhout, voorzitter van de Stichting tot restauratie van de Oosterkerk. Ook heb ik samen met de heren N.J. Groot, D. Breebaart en mevrouw R. Bax de Stichting Stadsherstel opgericht. Dat vond ik ook leuk met name omdat die ‘agentenrol’ daar niet zo noodzakelijk was. De kerkjes in Schellinkhout en Wadway werden gerestaureerd, waarvan de laatste voor het Zoldertheater. Stoepen en panden, zoals Breed 12, en de

Schoolsteeg werden opgeknapt. Maar mijn werk slokte zoveel tijd op, dat voor de vereniging niet zoveel over bleef.

Voor de rest waren er geen activiteiten; er was geen kwartaalblad, geen lezingen etc. Ik hebben daarom veel bewondering voor de activiteiten die op dit moment door alle vrijwilligers worden gedaan. Oud Hoorn is behoorlijk opgepept en een professionele vereniging geworden.

Waar ik nog wel eens aan denk is dat de oude wateren, grachten van Hoorn, misschien waar mogelijk eens terug kunnen komen. Water is eigenlijk ook een monument".

Notulen

Kenmerkende kwesties van toen zijn op te diepen uit de notulen van die tijd:

In de rondvraag van de ledenvergadering van 6 oktober 1973:

- Een van de leden merkt op dat met de Joh. Mes-schaertreconstructie de oude Rondwegkwes-tie weer de kop op steekt. Volgens Van Scherpenberg wilde Wiese (wethouder) een 'renbaan' over de Appelhaven, en deze verder dempen. Een ander lid wijst op:
- de opruimwoede van de gemeente op de oude begraaf-

plaats. Voor een bepaald tijdvak kenmerkende gedenktekens van Hoornse families worden bij tekenen van ver-val gemakkelijk opgeruimd.

- Wat er met de St. Jozefschool staat te gebeuren is ook bij het bestuur een open vraag.
- In het verslag van de jaarvergadering van 10 juni 1975 wordt vermeld dat de heer Wiese voorstelt om wandelingen in de binnenstad te organiseren. De heren Saaltink en Hoogveen hebben, zoals u inmiddels weet dit voorstel uitgewerkt.

Grappig is te zien dat op het moment dat dit wordt geschreven het pand van De Gruyter en de St. Jozefschool op de lijst van beeldbepalende panden zijn geplaatst, en dat de begraafplaats weer bij de vereniging in de aandacht is gebracht. Uiteraard is aan de doelstellingen van toen niet getornd. Prettig is het bij deze terugblik te zien, dat in de loop der jaren de vereniging ontzettend is gegroeid tot meer dan 2000 leden. Veel mensen vinden de weg naar Oud Hoorn, getuige bijvoorbeeld de animo voor de jubileumwandeling van meer dan 400 mensen!

De start voor deze groei is gegeven door mensen als John de Visser en Harry van Scherpenberg.

Internet-site-nieuws van Oud Hoorn

Frans Zack

In het juni-nummer van het kwartaalblad heeft u al het een en ander kunnen lezen over de vorderingen rond de internet-site van onze vereniging. Zo rond de jaarwisseling is een aantal vrijwilligers van start gegaan met het opzetten van deze eigen site. Nu blijkt inmiddels dat een dergelijke site toch wel de nodige energie, kennis van zaken en vrije tijd vergt.

In de aanloopfase had men dan ook met de nodige problemen te maken en nog altijd zijn er bepaalde storingen die om een oplossing vragen. Zo is men bijvoorbeeld overgestapt naar een andere server hetgeen ook de nodige problemen met zich meebracht. Het zal dan ook zeker nog de nodige tijd vragen voor dat de Oud Hoorn-site voor 100% aan de wensen voldoet.

Dit alles wil echter niet zeggen dat het internetteam de afgelopen maanden heeft stilgezeten. Wie regelmatig even een kijkje neemt op de verenigingssite zal gezien hebben dat er bepaalde rubrieken aanvulling hebben gekregen en dat er ook nieuwe dingen te zien zijn zoals twee 8 mm. smalfilmpjes uit 1957 die op video werden overgezet.

Ook kan men nu kennis nemen van de nieuwe rubriek 'Kerken' die van start is gegaan. Deze reeks wordt geopend met de Lutherse kerk aan de Ramen en andere

Hoornse kerken zullen in de toekomst volgen. Zo zich actuele zaken voordoen zal men via de rubriek 'Actualiteit' hiervan op de hoogte worden gehouden. De site geeft ook een overzicht van de inhoud van recente kwartaalbladen en tevens ook een overzicht van de verschenen publicaties die door de Publicatiestichting Bas Baltus werden uitgebracht. Bovendien bevat de site een groot aantal z.g. 'Links' waardoor andere interessante sites kunnen worden opgeroepen en bekeken.

De eigen site van onze vereniging is te vinden onder het adres: www.verenigingoudhoorn.nl.

Het zou meer voor de hand liggen dat deze naam uitsluitend uit 'oudhoorn' zou bestaan. Deze naam was echter al geclaimd door een Hoornse familie ten behoeve van een eigen privésite die verder niets met de Vereniging Oud Hoorn van doen heeft.

Om van alles wat het internet te bieden heeft te kunnen genieten dient men natuurlijk wel over een computer met internet-aansluiting te beschikken. Wie dat niet heeft kan b.v. ook in de bibliotheek in de Wisselstraat "op het net" gaan. En dan zult u zelf zien: de site van Oud Hoorn is het bekijken waard. Een groot aantal vrijwilligers spant zich dan ook in om er iets moois van te maken.

Verslag van de voorjaarsledenvergadering

24 april 2002, Oosterkerk, Hoorn

P.M. Huisman, secretaris

Aanwezig: de bestuursleden Hoogeveen, Huisman, Van Iersel, Moeskops, Rietvink, Van Weel, Faber (later), 46 leden en 2 belangstellenden.

1 Opening en mededelingen

De voorzitter opent de vergadering en heet iedereen welkom. Hij maakt melding van de afberichten: de heren Entius, van der Waal, Schaper, Boezaard en de dames van Schaik, Veerman en Bonte. Mw. Faber zal later aanwezig zijn.

De voorzitter memoreert de succesvolle jubileumwandeling ter gelegenheid van 25 jaar stadswandelingen: mooi lenteweer, een interessante wandeling en een feestelijke afsluiting.

Ook deelt de voorzitter mede dat de gemeente Hoorn als reactie op onze brief over het pand Oude Doelenkade 55 heeft aangegeven dat aan de hand van onderzoek door deskundigen duidelijk is geworden dat de historische kwaliteit van het pand gering is. Daarop heeft het bestuur besloten geen verdere actie te ondernemen. Naar aanleiding van onze reactie op het voorontwerp bestemmingsplan Bangert- Oosterpolder heeft de gemeente de suggestie van Oud Hoorn overgenomen om een historisch onderzoek in te stellen naar de bebouwing in agrarische gebieden, te beginnen met die in het plangebied.

In de personele sfeer hebben zich recent enkele veranderingen voorgedaan. Mw. Diana van den Hoogen zal niet langer optreden als beheerder van het Oost-Indisch Pakhuis. Haar andere taken – voornamelijk voor het historisch fotoarchief – zal zij blijven voortzetten. Daarnaast heeft de heer John Lamers medegedeeld dat hij niet langer zijn taken kan vervullen als ledenadministrateur. Het bestuur is op zoek naar vrijwilligers voor beide functies. Aanmelden bij voorzitter of penningmeester.

Ten aanzien van de agenda merkt de voorzitter op dat per abuis het voorstel voor de aanpassing van de contributie niet is opgenomen als afzonderlijk agendapunt. Het voorstel maakt onderdeel uit van agendapunt 4c. Wel is een uitvoerige toelichting opgenomen over het voorstel in het Kwartaalblad. De voorzitter stelt voor om dit punt te bespreken na agendapunt 4d en vraagt de leden of zij daarmee kunnen instemmen. Dat is niet het geval. Besloten wordt om het voorstel aan te houden en te behandelen in de najaarsledenvergadering.

2 Verslag van de najaarsledenvergadering

Niemand wil daarover het woord. Het verslag wordt met dank aan de secretaris goedgekeurd.

Er was nog plaats voor meer leden

3 Jaarverslag 2001

Ook over dit punt voert niemand het woord. Het jaarverslag wordt met dank aan de secretaris goedgekeurd.

4 Financiële voorstellen

4a. Financiële verantwoording 2001 en verslag kascontrolecommissie

Mw. Stapel geeft aan dat de tekst van de toelichting bij de uitgaven voor de film niet juist is. Een aantal mensen heeft veel tijd en energie gestopt in het project, doch het project is nog niet afgerond door tijdgebrek van de heren Van Weel en Van Iersel. Zij heeft daar begrip voor, doch had het op prijs gesteld als de overige deelnemers daarover iets te horen hadden gekregen. De voorzitter erkent dit.

Mw. Pijl stelt daarop voor dat het bestuur voor de afronding van het project in contact treedt met Hoorn en de regio-tv. Wellicht kunnen leden van deze vereniging de helpende hand bieden. Het bestuur neemt deze suggestie over. De penningmeester deelt mede dat de leden van de kascontrolecommissie – de heren Hol en Planjé – de boeken in orde hebben bevonden.

De vergadering stemt met 52 voor, 0 tegen en 1 onthouding in met de financiële verantwoording 2001 en verleent de penningmeester décharge.

4b. Benoeming kascontrolecommissie

De heer Planjé kan nog een jaar deel uitmaken van de commissie. De heer Hol heeft twee jaar zitting gehad en wordt bedankt voor zijn diensten. Als opvolger voor de heer Hol wordt de heer J. Floris benoemd en als reserve-lid de heer W. Magré.

4c. Begroting 2002

De heer Magré vraagt een toelichting op de kosten voor

de internetsite. De heer Van Iersel geeft aan dat de kosten bestemd zijn om indien nodig capaciteit in te huren en voor onderhoud en updates van de gebruikte software. Daarna brengt de voorzitter de begroting in stemming. De vergadering gaat akkoord met de begroting met 52 stemmen voor, 0 tegen en 1 onthouding.

4d. Instelling Veliusfonds

De voorzitter verwijst naar de uitgebreide toelichting op dit voorstel in het Kwartaalblad en vraagt of iemand het woord wil voeren. Dat is niet het geval waarop de voorzitter het voorstel in stemming brengt: 52 voor, 0 tegen en 1 onthouding, waarmee het voorstel is aanvaard.

5 Aankoop Onder de Boompjes 22/Pakhuisstraat 1

Ook dit voorstel is uitvoering toegelicht in het Kwartaalblad. De voorzitter brengt naar voren dat het een goed aanbod is van de gemeente. Op een vraag over het onderbrengen van het pand in de stichting Monumenten Oud Hoorn geeft de penningmeester aan dat de stichting formeel een restaurerende instelling is en dat alle rijksmonumenten van Oud Hoorn in de stichting zijn ondergebracht, mede vanwege fiscale redenen. De vereniging stelt de stichting financieel in staat om de panden te verwerven door het verstrekken van een lening ter grootte van maximaal het aankoopbedrag en daarbij behorende kosten. Na deze toelichting brengt de voorzitter het voorstel in stemming: 49 leden stemmen voor, 0 tegen en 4 onthouden zich van stemming, zodat het voorstel is aangenomen.

Aan het bestuur worden vragen gesteld

6 Bestuursverkiezing

Vier bestuursleden zijn statutair aftredend: de dames Faber en Huisman en de heren Van Iersel en Moeskops. De voorzitter vraagt de secretaris of zich tegenkandidaten hebben gemeld voor de bestuursfuncties. Dat is niet het geval. Daarop geeft de voorzitter aan dat het bestuur het bijzonder op prijs stelt dat alle vier kandidaten zich opnieuw verkiesbaar hebben gesteld en vraagt of de leden behoefte hebben aan een schriftelijke stemming. Dat is niet het geval

waarop de voorzitter de kandidaten één voor één in stemming brengt; Alle kandidaten worden herkozen; drie, zijnde mevrouw Faber en de heren Van Iersel en Moeskops met 52 stemmen voor, 0 tegen en 1 onthouding. Mw. Huisman met 53 voor, 0 tegen en 0 onthouding. De voorzitter feliciteert de bestuursleden met hun herbenoeming. Daarna deelt de voorzitter mede dat hij een kandidaat bestuurslid wil voorstellen. Mevrouw Margot Veerman, in Hoorn geboren, actief in het Eikstraatcomité, hoofdredacteur en zeer betrokken bij de Hoornse binnenstad. Zij zal de komende maanden met het bestuur meelopen en als alles goed gaat in de najaarsledenvergadering officieel door het bestuur worden voorgedragen als bestuurslid.

7 Rondvraag

Van de rondvraag maken vier leden gebruik. Mw. Mantel en de heren Broers, Entius en Goudriaan.

Mw. Mantel pleit voor een andere vergaderlocatie vanwege de slechte akoestiek in de kerk en de slechte parkeermogelijkheden. Verder vraagt zij naar de stand van de plannen voor het "gat van de Winston". De voorzitter antwoordt dat de keuze voor de Oosterkerk een bewuste is vanwege de band tussen beide verenigingen. Hij begrijpt de punten van mw. Mantel en zal deze in het bestuur bespreken om te zien of daarvoor een oplossing kan worden gevonden. Over de plannen voor het "gat van Winston" kan hij niets anders meedelen dan wat ook het gemeentebestuur al heeft gesteld. De planontwikkeling is afhankelijk van de stappen die de eigenaar van de locatie moet zetten. Het ligt niet aan procedures en dergelijke. De heer Broers wil vragen stellen over de geplande aanbouw aan de Oosterkerk. De voorzitter geeft aan dat deze vragen na de pauze aan de heer H. Schipper, voorzitter van de stichting de Oosterkerk, kunnen worden gesteld. De heer Entius meldt dat laatstelijk een wijziging van de vergaderlocatie voor de werkgroep micromilieu niet tijdig was gemeld. De voorzitter erkent dit en belooft beterschap. De heer Goudriaan brengt de renovatie van de panden nrs. 178 t/m 188 in de Venenlaan naar voren. Hij heeft zijn zorgen over de aanpak van de woningstichting. De voorzitter antwoordt dat het bestuur onvoldoende op de hoogte is. Hij zal een en ander laten uitzoeken. De heer H. Freeze merkt op dat hij zich ergert aan de containers voor de verbouwing van de Ridderikhofpanden. De voorzitter geeft aan deze ook niet fraai te vinden, maar een tijdelijk noodzakelijk kwaad. De voorzitter vraagt of er iemand aanwezig is om de bij de deur uitgereikte brief toe te lichten dan wel daarop te reageren. Er is niemand aanwezig voor een toelichting en er is geen behoefte aan een reactie.

8 Presentatie plannen Uitbreiding Grote Oost 58

De heer Schipper, voorzitter van het bestuur van de Oosterkerk geeft een toelichting op de plannen. Hij geeft aan dat op grond van een functioneler gebruik van het gebouw en eisen op het gebied van de arbeidsomstandig-

Hans Schipper geeft bij de maquette uitleg aan Ton van Weel

heden aanpassingen nodig zijn. Daarbij zullen de ingrepen in de kerk zich tot een minimum beperken. In het bijzonder de faciliteiten voor vergaderingen, bijeenkomsten e.d. zullen worden verbeterd. Dat zal gebeuren door de bestaande aanbouw aan de kerk te verwijderen en te vernieuwen. Het bestuur heeft daarvoor na een zorgvuldige selectie een architect benaderd en deze heeft een plan gemaakt dat de goedkeuring van het bestuur heeft. Het bestuur van de Oosterkerk heeft daarop de plannen ter goedkeuring aangeboden aan de gemeente. De procedure is nog niet afgerond, doch de monumentencommissie van de gemeente was in grote lijnen enthousiast over het bouw-

plan. De heer Broers evenals een aantal andere leden van de vereniging zijn van mening dat de historische aanbouw die in 1936 is gesloopt teruggebouwd zou moeten worden. De heer Broers stelt voor om daarover een enquête te houden onder de leden. De heer Van Weel antwoordt dat het bestuur van de vereniging evenals dat van de Oosterkerk en het gemeentebestuur zich goed kan vinden in de plannen. Hij geeft aan dat met de voorgestelde aanbouw niets beschadigd wordt aan het kerkgebouw. Integendeel het kerkgebouw met de steunbeer blijft goed zichtbaar. De huidige invulling is bouwkundig geen succes te noemen en in kringen van Oud Hoorn zijn wij geen voorstander van historiserend bouwen. Elke tijd heeft recht op zijn eigen bouwstijl.

De heer H. Zantkuijl vult hierop aan door te stellen dat de uitbreiding van 1936 is gebouwd als uitbreiding van de bakkerij die was gevestigd in het Claes Joesthuys. Bij die uitbreiding werden de steunberen wel aangetast, werd de lichtinval in de kerk verminderd en was de uitvoering lomp. In 2002 zou een dergelijke uitbreiding aan een monumentaal gebouw als de Oosterkerk zeker worden afgekeurd. De voorgestelde aanbouw geeft naar zijn mening alle égarde aan het kerkgebouw. De uitbreiding wordt zorgvuldig gedaan met veel glas en gebakken klei. Deze zorgvuldige aanpak getuigt van liefde voor de kerk.

Hierna sluit de voorzitter de presentatie en daarop gevolgd de discussie af en sluit tevens de vergadering.

Was het dan soms toch de Hoofdtoren?

In het juninummer van het kwartaalblad kon ik u een foto tonen, gemaakt door Robert van der Randen. De vraag die bij deze schitterende foto overbleef was: hoe heeft Robert dit gedaan.

In eerste instantie dacht ik zelf dat Robert de toren van de Oosterkerk had beklommen. Maar bij nader inzien en betere bestudering van de foto kon dit toch niet het geval zijn geweest.

Bertha, de echtgenote van de op 29 september 1986 overleden persfotograaf, kon hier ook geen oplossing brengen. "Robert haalde soms de vreemdste stunts uit om aan een geslaagde foto te komen, dus zoiets zal hier ook wel weer gebeurd zijn," waren haar woorden.

Vervolgens kreeg ik echter een reactie van de heer J. Wiggers uit Hoorn. De heer Wiggers was er vrijwel zeker van dat de foto vanaf de Hoofdtoren genomen moest zijn. Een tweede reactie kreeg ik van de heer Erkelens, eveneens uit Hoorn. De heer Erkelens had de moeite genomen om de plattegrond van Hoorn erbij te nemen en de hoek waar-

onder de foto genomen werd uit te meten. "Het is voor mij haast voor 100% zeker: de foto is vanaf de Hoofdtoren genomen," aldus de heer Erkelens. Ik sluit mij graag aan bij deze bevindingen en we houden het er dus op: het was de Hoofdtoren die op 15 maart 1955 door Robert werd beklommen om dat schitterend stilleven vast te leggen.

Frans Zack

De bestuursleden van Oud Hoorn (II)

ADRIAAN BROUWER (1917-1921)

Leo Hoogeveen

Op donderdag 1 december 1921 zou Adriaan Brouwer namens de burgerij een toespraak houden bij het afscheid van burgemeester A.A. de Jongh. Hij had zijn toespraak al helemaal uitgeschreven, maar heeft hem nooit kunnen uitspreken. Precies twee weken eerder, op donderdag 17 november, is hij plotseling overleden op 65-jarige leeftijd.

Adrianus Brouwer is op 19 oktober 1856 in Hoorn geboren als zoon van Jan Brouwer Fransz. en Cornelia Francina van Brink. Hij bezocht van 1868 tot 1873 de gemeentelijke H.B.S.

Op 18 mei 1881 trouwde hij met Maria Laurentia de Boer, van wie hij later is gescheiden van tafel en bed.

Hij woonde aan de Veermanskade 13 (voor 1889 wijk 3 nr. 282).

Brouwer was actief in het maatschappelijk leven en maakte deel uit van verschillende besturen: Hij was voorzitter van de afdeling Hoorn van het Witte Kruis en het Teekengenootschap Debutade, lid van de directie van het Gemeentelijk Volksbad en bestuurslid van de Vereniging Oud Hoorn en de Concertvereniging Johan Messchaert.

Hij was twee perioden lid van de gemeenteraad, van 4 mei 1892 tot 5 september 1893 en van 5 september 1899 tot 5 september 1905. Op 22 maart 1892 was hij met 272

stemmen gekozen tot raadslid als opvolger van de in januari overleden oud-burgemeester mr. W.C.J. de Vicq. Toen hij in 1893 periodiek moest aftreden stelde hij zich vanwege zijn vele andere maatschappelijke bezigheden niet meer kandidaat. Toch liet hij zich in 1899 opnieuw tot raadslid kiezen – hij kreeg 539 stemmen – en bleef nu een volle periode van zes jaar.

Een belangrijk deel van zijn werkzaamheden verrichtte hij in het Westfries Museum. Hij werd in 1889 secretaris van de commissie van toezicht en kan als zodanig beschouwd worden als de conservator van het museum. Hij stelde de eerste catalogus van het museum samen, waarvan de twee delen in 1891 en 1898 in druk verschenen en hij uit handen van de voorzitter van de commissie, burgemeester Zimmerman, op zondag 26 juni 1898 een "ingebonden prachtexemplaar" ontving. De burgemeester sprak lovende woorden tot hem:

"Mijnheer Brouwer, Gij hebt dezer dagen het geluk mogen smaken een langen en moeievollen arbeid met succes voleindigd te hebben. Gij weet, wat ik bedoel, het is den uitgave der thans geheel volledigen catalogus van het West-Friesch Museum. Allen, die eenigszins op de hoogte zijn van zulk een arbeid, weten welk een tijd, welk een nauwgezetheid, welk een studie, daaraan verbonden is; maar zij weten ook met welk een ijver en

plichtsbetrachting gij die taak hebt aanvaard en volbracht. Als tolk der commissie breng ik u haar welgemeende gelukwensen en haar hartelijken dank".

Nog datzelfde jaar 1898 stormde een jongmensch van 22 jaar, Johan Kerkmeijer, het museum binnen en begon tot schrik van de oudere heren alles overhoop te halen. Hij zou meer dan een halve eeuw zijn stempel op het Westfries Museum drukken. Er ontstond een nauwe samenwerking tussen Brouwer en Kerkmeijer. Na diens overlijden volgde Kerkmeijer Brouwer op als secretaris van de commissie van toezicht.

Van de zijde van het Westfries Museum kwam steeds meer aandacht voor de verwaar-

Het bestuur van Debutade in 1887 v.l.n.r.: boven Adriaan Brouwer, R. v. Straten, onder M. de Vries, J. v. Straten, H. Vorderman en P.L. Bolding. Deze afbeelding is gemaakt door H. Vorderman

Titelpagina van het eerste deel van de door A. Brouwer samengestelde catalogus van het Westfries Museum. 1891

loosde en vaak gesloopte "antieke gebouwtjes". Het museum kreeg de uit de sloop overgebleven brokken toegeworpen, als gevelstenen, tegels, schoorsteenmantels en meer van dien aard. Langzamerhand groeide bij het museum het besef dat dit niet de goede weg was en in zijn jaarverslagen hield Brouwer steeds krachtiger pleidooien voor herstel van oude gebouwen in plaats van sloop en sprak hij zijn waardering uit voor plaatsgevonden restauraties.

Vanzelfsprekend steunde Brouwer de plannen van Kerkmeijer om een vereniging op te richten die zich zou gaan bezighouden met restauraties. Hij nam als secretaris zitting in het voorlopig bestuur van Oud Hoorn, maar liet weten voornemens te zijn geen lidmaatschap van het definitief bestuur te aanvaarden. Ten eerste omdat hij, als secretaris van het Westfries Museum, geen tijd over had voor het secretariaat van Oud Hoorn.

En ten tweede omdat hij het gewenst achtte om eens andere personen dan museumcommissieleden in dit bestuur op te nemen. Hij maakte een uitzondering voor de heren Kerkmeijer en Faber, omdat die volgens hem "eigenaardig" in dit bestuur thuishoorden, maar vond dat in zijn plaats een ander moest komen. De overige bestuursleden kwamen aan de bezwaren van Brouwer tegemoet door het bestuur met twee leden te vermeerderen en hem daarna van het secretariaat te ontheffen. "Men zou ongaarne den heer Brouwer missen". Daarop besloot Brouwer toch tot het definitieve verenigingsbestuur toe te treden, met alle gevolgen van dien.

Bij de taakverdeling onder de bestuursleden op 21 december 1917 liet Brouwer nogmaals weten het secretariaat niet te kunnen aanvaarden. Hij stelde voor kapelaan Roozen tot secretaris te benoemen. Die had echter wegens hardhorendheid bezwaar tegen het bijhouden van de notulen der ledenvergaderingen. Daarop werd besloten dat Roozen als eerste secretaris zou optreden voor het gewone werk en dat Brouwer hem als tweede secretaris voor het bijhouden der notulen ter zijde zou staan.

Tijdens de dertigste bestuursvergadering van Oud Hoorn in het gebouw van de Burgeravondschool aan de Muntstraat 4, die op donderdagavond 17 november 1921 om kwart voor acht was begonnen, ontving men het bericht dat de heer A. Brouwer was overleden. Voorzitter Kerkmeijer wijdde "hoogst waardeerende woorden aan de nagedachtenis van dezen bestuurder, in wien de vereeniging een harer beste krachten verloren heeft, diens bemerkings in de vergadering van het bestuur altijd op zoo hoogen prijs werden gesteld, en die met volle toewijding de belangen van Oud Hoorn steeds behartigd heeft".

Bij de begrafenis fungeerden de bestuursleden Storm en Zijp als dragers en begeleidden de overige bestuurders van Oud-Hoorn in de stoet het stoffelijk overschot grafwaarts. Namens Oud Hoorn is een krans bezorgd.

Stilleven gemaakt door Adriaan Brouwer in 1897 (als lid van 'Deputade')

De VOC en de Noordsche Compagnie

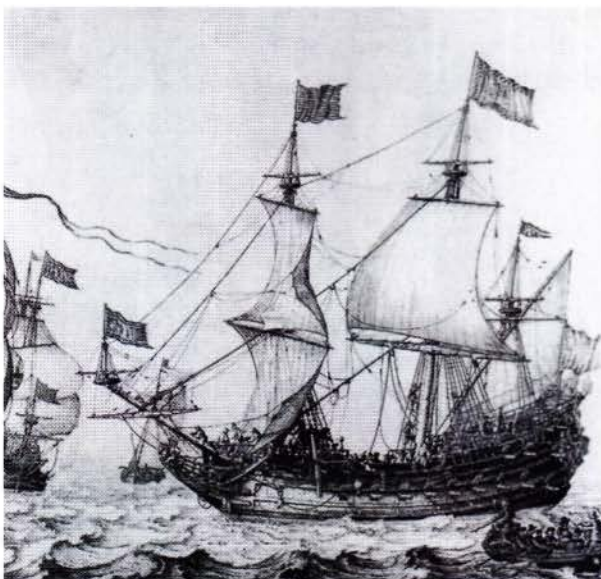
Dit gebeurde er ook in die dagen

B.C.H. van Tartwijk

De navolgende verhalen werden vaak gevoegd bij de uitgegeven scheepsjournalen, om die, hetzij wat dikker dan wel wat meer aantrekkelijk te maken voor de potentiële koper. Een opzet die mij goed geslaagd lijkt, want zelfs in onze eeuw, doen ze het voorhoofd fronsen of de mondhoeken krullen. Dit, ondanks het feit dat het over het algemeen toch grote of kleine drama's zijn waar onze voorvaders mee werden geconfronteerd.

Enighe avontuerlijke en ghedenckswerdighe geschiedenissen.

Het is eenighe Jaren gheleden ghebeurt (soo eenighe schepen vande Oost Indische Compagnie uyt OostIndien komende en legghende aen 't Eylandt S. Helena, waer onder oock een schip was van Hoorn) dat een Man om sijn quade fauten in 't afscheyden van de Schepen aen 't Landt worde gheset / en dewijl daer gheen volck op en woont scheent (als aen sijn navolgende daet blijktt) dat hij daer niet dorste te blijven / want hy siende dat de Schepen 't Zeyl ginghen¹ bestaet een saecke die mijns oordeels niet een vande minste is waer over de verwonderingh der mensche dickwils wert uytgelockt) gaet en graeft een graf / van een vers begrave lijck / op / die van een vande Schepen gestorven en aldaer begraven was / breeckt de kist op / haelter het lijck uyt / neemt de kist en brengt hem te water / gater in sitte / en roeyt met een schop of een ander stuk hout / de schepen na; maer soude weynigh geholpen hebben / ten waer dat een groote stilte waer gekomen / die de schepen by na dede stil legghen / ondertusschen schept hy al aen wat hy kon / achterhaelt de Schepen ontrent

Opvarenden aan boord van de 'Mercurius', detail uit een pentekening van Willem van de Velde de Oude, 17e eeuw, Maritiem Museum 'Prins Hendrik', Rotterdam

anderhalf mijl² van 't Eylandt / die vande Schepen hem sien-de / verwonderden haer alle van dit stout bestaen van desen Man / temeer alsoo hy noch niet seecker kon zijn / of hy (als hy al aen de Schepen waer ghekomen) in ghenaden soude aen ghenomen worden; men pleeghe raedt wat men met hem doen sou / hem weder om senden / of hem weer in 't Schip te nemen / en door voor bidden en andere beweegh-redenen wierden hy weder overghenomen in 't Schip van Hoorn, uyt het welke hy was geset / voorwaar een gheluckighe uytkomst van sulcken reuke-loos bestaen. Dese geschiedenis is my door een vande hooft participanten van de Oostindische Compagnie verhaelt / die dese Man heel wel ghekent en hem daer na tot Hoorn dickwils gesproken heeft.

Kort verhael uyt het Journael van de Personen die op Spitsberghen in 't overwinteren ghestorven zijn, Anno 1634.

Nu dat in't Jaer 1633. op Spitsbergen, als oock aen 't Eylant Mauritius, om te overwinteren waren gelaten op yder 7. man / soo hadden de schepen het navolgende Jaer van 1634. wederom last vande E. Heeren vande Groenlandsche Compagnie / om wederom / de oude afgelost hebbende 7. Man op yder te laten / te weten / vrywillige / waer toe haer ghewilligh verscheyden Personen presenteerden. Siende dat de 7. op Spitsbergen waren in goede ghesontheydt overgebleven / soo hebben de Commandeurs daer weder 7. andere uytgekosen / om aldaer weder te overwinteren / met namen: Andries lansz, van Middelburgh, Cornelis Thijssz, van Rotterdam, Ieroen Carcoen van Delfs.haven, 't lebbe lelles uyt Vrieslandt, Claes Florissz, van Hoorn, Adriaenlansz. van Delft, Fetje Ottes uyt Vrieslant. Welcke personen (na dat sy na 't behooren van alles versien waren / wat tot het overwinteren noodigh was / van spijs / dranck en Medicinale drancen en kruyden) aen Lant zijn ghelaten / en hebben van al haer wedervaren Dagh-register ghehouden 't welck ick om veel onnoodige reden te vermijden van weer en winden / niet in 't geheel wil volgen / maer alleen het voornaemste daer uyt nemen / tot die tijdt toe dat sy hebben opgehouden te schrijven of haer overlijden.

De overwinteraars in gevecht met de ijsberen, een prent uit 'Twee Journalen yeder gehouden by Seven Matroosen in haer Overwintering op Spitsbergen'

Den 11. September 1634. gingen de schepen van daer na Patria,³ die sy geluck op de Reys wenschten. Daer blijvende / sagen verscheyden Walvisschen / waren oock dickwils doende om die te schieten / maer konden niet vangen; sochten oock vlijtigh na groente / Reen / Vossen of Beeren / maer konden niet bekomen.

Den 20. of 21. October verliet haer de Son.

Den 24. November begost de Scheur-buyck sich onder haer te openbaren / waer door sy vlijtigh uytzagen na verversinge van groente / Beeren of Vossen / maer konden niet opdoen / tot haerder groote droefheydt / dan sy troosten haer onder malkander / dat Godt haer groente en verversinghe wesen sou / en dat hy 't versien sou.

Den 2. December nam Claes Florissz. een dranck in tegen de Scheurbuyck / en sy setten een val om Vossen te vangen.

Den 11. dito nam leroen Carcoen oock een dranck in voor de Scheurbuyck en begonnen elk apart te eten en te drincken / om dat de eene meer met de Scheurbuyck gequelt was van de andere; sochten alle dagen na verversingh dan vonden niet. Bevalen haer alsoo in Godts handt.

Den 12. dito nam Cornelis Thijssz. oock een dranck in voor de Scheurbuyck.

Den 23 December sagen sy de eerste Beer / soo de Kock water uyt goot stont hy voor 't Venster / maer gerucht hoorende / steldent op den loop / sy hem siende waren soo blijd als of sy hem al in haer tent hadden / sy volghden hem na met twee Lantaernen / maer konden hem niet krijghen / hoe wel sy hem van nooden hadden / om van de siecken / ja van haer alle ghe-eten te worden tot verversingh / want niemant van haer allen was sonder pijn.

Schrijven wilt niet beter worden / soo zijn wy altemael doodt eer de Schepen hier komen / dan Godt weet wat ons van nooden is.

Den 25. December nam Cornelis Thijssz. noch een dranck in voor de Scheurbuyck / want het was met hem heel qualijck gestelt.

Den 14 Januarij 1635. sturf Adriaen lansz. van Delft, zijnde de eerste van haer sevenen / doch de andere waren doe oock altemael vol pijn en heel sieck.

Den 15. dito sturf Fetje Ottes.

Den 17. dito sturf Cornelis Thijssz. op welke sy haer meeste hoop wel gestelt hadden naest God / voor welke drie overledenen maekten sy noch kisten / daer sy haer in leyden / hoewel sy qualijck de macht hadden / en wierden alle dagen noch erger.

Den 28. Januarij sagen sy de eerste Vos doch konden hem niet krijgen.

Den 29. dito dooden sy haer roode Vlissinger Hondt / daer van sy 'savondts aten.

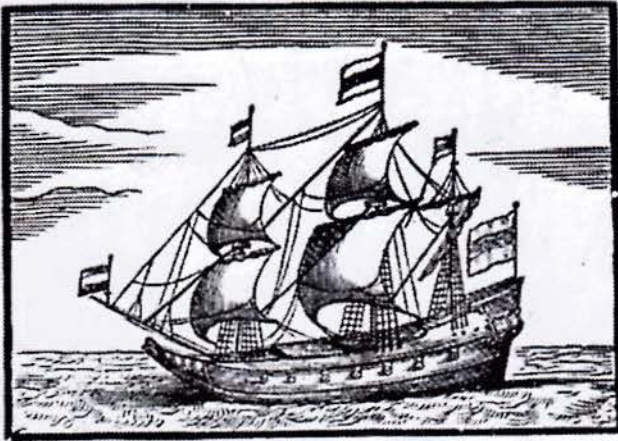
Den 7 Februarij vinghen sy de eerste Vos / daer in sy seer verblijdt waren / maer mochte weynigh helpen / waren al te seer verworden. Saghen doe oock veel Beeren / ja somtijds wel 3.4.6.10.12. teffens / maer sy haddden de macht niet om een roer af te schieten / en of sy al getreft hadden / om haer na te looppen / want konden de eene voet voor den ander niet setten / noch gheen Broodt bijten / hadden vreeselijcke pijn inde lenden en 't lijf / en hoe quader weer hoe slimmer; de eene spoogh bloedt; de andere loosde bloedt door de stoelgangh / leroen Carcoen was de sterckste noch / die haelden altemet noch wat kolen om vuur aen te leggen.

Twee JOURNALEN
Neder gehouden by Seben
MATROOSEN.
In haer Overwinteren op
SPITSBERGEN,

Gelegen in Groenlant, t'zedert het vertreck van de Visschery-
 Schepen der Geoctroyeerde Noortsche Compagnie, in Nederlant,
 zijnde den 30. Augusty 1633. tot de wederkomst der voorfz Schepen, den
 27. May, 1634. Welcke Maets doen zijn afgeloft, en seven andere vrywil-
 lige daer op gebleven, doch dese zijn al t'famen gestorven.

Beschreven door den Opper-bevelhebber

JACOB SEGERSZ. van der BRUGGE.

AMSTERDAM,
 By GILLIS JOOSTEN ZAAGMAN, in de Nieuwe-straat/
 Ordinaris Drucker van de Journalen ter Zee- en Landt-reysen.

De titelpagina van 'Twee Journalen', de overwinteringsverslagen van de vrijwilligers van de Noordsche Compagnie

Den 23. dito lagen sy meest plat te Kop⁴ / gaven het op in Godts handt.

Den 24. sagen sy de Sonne weder / daer over sy Godt loofden / want sy hem t'zedert den 20 of 21. October des voorleden Jaers niet gesien hadden.

Den 26. synde de laetste dagh dat sy gheschreven hebben / waer na sy na oogenmercken niet langh geleeft hebben / schrijven sy aldus: Wy legghen met ons vieren / die noch in 't leven zyn / plat te Kop / wy souden wel eten / wasser een soo kloeck dat hy uyt sijn Kop komen kon om vuyr aen te legghen / wy konnen ons niet roeren van pijn. Wij bidden Godt met ghevouwen handen dat hi ons uyt dese benaude Werelt verlossen wil / alst hem belieft / soo zijn wy gereet / want wy mogen 't dus niet langer harden sonder eten of vuyr / en wy konnen malkander niet helpen /

elck moet syn eygen last dragen. De schepen het navolgende jaer 1635. daer weder komende / vonden sy haer altemael doot leggen / haer Tent hadden sy van binnen wel vast toe gemaect / om voor Beeren of anders bevrijdt te zijn / en alsoo 't de Tent van Middelburgh was / soo braecken sy die voor ons aen Landt quamen de achterdeur op / en een Backer klom daer in / liep over de solder / daer noch eenighe stucken vande voornoemde Hondt te droogen hingen / en klom de trap in het victuali vertreck weer neer: en alsoo 't doncker was tradt hy op een doode Hondt (want sy hadden twee honden gehadt) die daer voor de trap leggende / gestorven was. Doe deed hy de binne-deur op en liep by duyster na de voor-deur toe om die op te doen / maer onder weegh liep hy tegen de dooden aen. De deur geopent wesende / sagen sy haer daer leggen / drie stonden in kisten / Claes Florissz en nog een / lagen elck in een kreb⁵ doot / en de andere twee lagen midden op de vloer op eenige seylen en ander goedt / hadden de knien by na tegen de Kin getrocken / soo krom waren sy gestorven / sy maecken kisten tot de vier / en begroeven haer nevens de andere drie in 't snee / alsoo daer noch door de groote koud' geen andere gelegenheydt was; maer naderhandt doe het snee begon te smel-

ten / en het Lant begost bloot te komen / begroeven syse met Aerde het best dat sy konden / alle seven aen malkanders zijde / leyden steenen op haer kisten / om dat sy van 't Wildt niet verscheurt souden worden / naderhandt en isser gheen meer Volck op Spitsbergen ghebleven om te overwinteren.

EYNDE.

Noten

1 De zeilen gereed maken voor vertrek

2 Ongeveer 2,8 km.

3 Vaderland

4 in bed

5 voerbak

J. van Reijendam Czn

Gemeentearchitect te Hoorn 1900-1905

Femke Uiterwijk

Op 31 mei j.l. verscheen in de Cultuurhistorische Reeks Hoorn deel 3 onder de titel: "J. van Reijendam Czn. Gemeentearchitect te Hoorn 1900-1905". Een uitgave van de Publicatiestichting Bas Baltus. Gegevens verzameld door Arie Boezaard, werkzaam bij het Gemeentelijke Bureau voor Monumentenzorg, Kunst & Cultuur werden in 1991 door Petra van Diemen tijdens haar stageperiode in Hoorn vastgelegd en nader uitgewerkt. In 1999 hervatte en voltooidte drs. Margriet Wigard dat onderzoek. Het resultaat is een boekje – 240 pagina's! – dat veel interessante gegevens bevat over deze gemeentearchitect die door zijn bijzondere stijl steeds opvalt in het oude stadsbeeld.

Van Reijendam gemeentearchitect

Een opvallend pand in het stationsgebied is het oranje-roodkleurige huis op de hoek van de Baanstraat en de Spoorstraat. Het pand valt op door de asymmetrische vormgeving en de grootte. Maar als men goed kijkt, zijn er twee woningen te onderscheiden, bijeengehouden door het metselwerk van rode steen en de oranjegele banden. Beide panden hebben op 25 mei 1900 een eerste steen ingemetseld gekregen door Cornelis Dirk van Reijendam. Zijn vader Johannes van Reijendam was toen net tweeënhalve maand als gemeentearchitect in dienst van de Gemeente Hoorn.

Kantoorruimte waarin de nieuwe architect zijn werk kon doen, was in het stadhuis aan de Nieuwstraat niet te vinden. In het nog te bouwen pand aan de Baanstraat was ruimte genoeg om kantoor aan huis te houden. En door het aannemen van personeel werd het mogelijk ook voor particulieren bouwopdrachten uit te voeren.

Van Reijendam was als gemeentearchitect hoofd van 'Openbare Werken' en toezichthouder van alles wat de gemeente in eigendom, gebruik en onderhoud had. Daaronder vielen dus ook de straten, grachten en de havens. Hij moest nieuwe plannen bedenken en daarvoor de tekeningen, de bestekken en de begrotingen maken. Bovendien moest hij erop toezien dat de nieuwe werken ook goed uitgevoerd werden en dat het personeel goed werk afleverde.

Ondanks deze veeleisende taken deed Van Reijendam veel bouwopdrachten voor particulieren. Voor deze opdrachten moest hij vergunning vragen aan het College van Burgemeester en Wethouders en omdat veel van deze aanvragen bewaard zijn gebleven, weten we dat Van Reijendam in Hoorn heel veel heeft ver- en gebouwd.

Kenmerken van door Van Reijendam gebouwde panden

In de negentiende eeuw en begin twintigste eeuw keek men in de architectuur terug naar vroegere bouwstijlen, zoals de gotiek en de renaissance. Men spreekt dan van neostijlen.

Baanstraat 36/38

Als reactie hierop ontwikkelden zich nieuwe bouwstijlen, waaronder de art nouveau of Jugendstil. De Jugendstil is eigenlijk meer een decoratieve bouwkunst van vloeiende lijnen, waarbij veel gebruikt werd gemaakt van giet- en smeedijzer, glas en majolicategels. In Nederland werd ook wel glas-in-lood, geglazuurde baksteen, natuurstenen details en asymmetrie toegepast.

Deze mengeling van stijlen is ook te zien aan het Hoornse werk van Van Reijendam. De bovengenoemde Jugendstilenmerken gebruikte hij vaak ter decoratie van de gevels, terwijl de opbouw en indeling van zijn panden juist traditioneel waren. Dit traditionele blijkt ook uit de toepassing

Muntstraat 4

van renaissance kenmerken als consoles, pilasters en strekken of bogen ter afsluiting van de deuren en ramen. Ter versiering paste Van Reijendam bovendien vaak over de gehele gevel horizontaal lopende verblendstenen¹ banden toe in de kleuren geel, rood en grijs.

Vaak zijn de panden te herkennen aan een strook ingeknipt en omgekruld lood over de bovendorpels van ramen en deuren. Daarnaast is een ijzeren balk versierd met rozetten die de onderpui afsluit een kenmerk van Van Reijendam. En dan de asymmetrie! Afgeschuinde hoeken, torentjes, balkons en chaletachtige houten dakkapellen geven zijn gevels een romantische en boeiende uitstraling! Toch hebben zijn woningen meestal een traditionele indeling met rechthoekige kamers.

Een keuze uit de bouwopdrachten van de Gemeente

Voor de begraafplaats aan het Keern ontwierp Van Reijendam in 1901 een bergplaats voor begrafenissen. De muren worden gebouwd in stijl- en regelwerk met vakwerkvulling. Het dak is belegd met kruispannen en het torentje met leien.

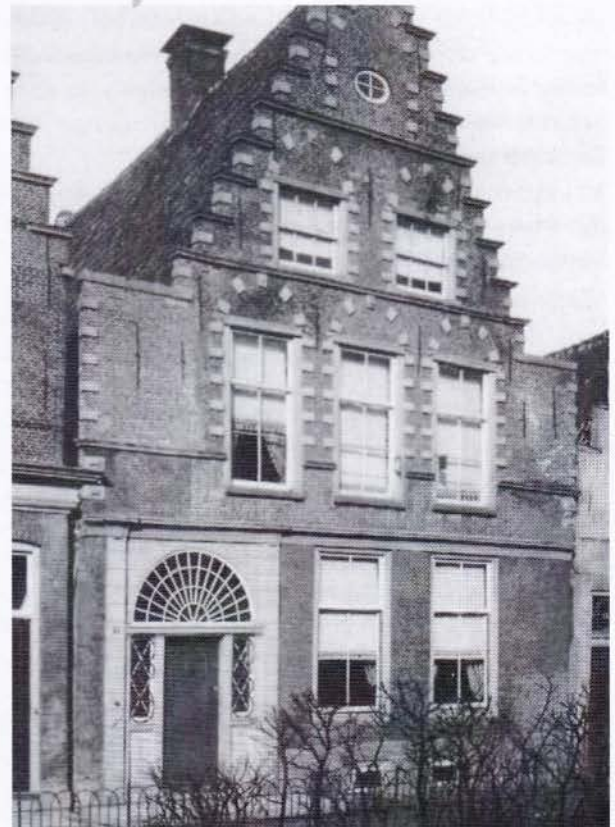
De HBS was gevestigd in het voormalige kantoor van de VOC in de Muntstraat, gebouwd in 1682 in de classicistische stijl. Voor de Burgeravondschool werd in 1902 naast het bestaande gebouw aan de rechterkant een nieuw pand neergezet naar ontwerp van Reijendam. In de voorgevel zitten alleen ramen omdat de uitgang in het ernaast gelegen pand zit.

Aan de renaissance doen denken de consoles onder het overstekende dak, de bogen boven de ramen met het siermetselwerk en de pilasters langs de vensters van de bovenste verdieping. Ook aan deze gevel is een stuk ingeknipt en omgekruld lood op de dorpels van de ramen geplaatst. Erboven loopt de ijzeren balk met rozetten. Verder is er veel siermetselwerk van rode en gele steentjes aangebracht. Het dak steekt over en steunt op bewerkte houten consoles. Nu is dit pand, net als de rest van het gebouw, in gebruik als atelierruimte met bovenwoning.

De Eerste Burgerschool voor jongens aan het Nieuwe Noord (naast het pand van De Gruyter waar nu V&D in gevestigd is) voldeed in 1903 niet meer aan de wettelijke voorschriften. De oude school werd afgebroken met uitzondering van één lokaal. Het pand Ramen II werd bij de school getrokken en op het erachterliggende terrein werd een nieuw schoolgebouw neergezet. In het huis Ramen II kwam de ingang van de nieuwe school en de rest van de begane grond werd omgebouwd tot schoollokaal. De bovenverdiepingen werden ingericht tot onderwijzerswoning. Nu nog anno 2002, heeft het pand twee deurpartijen.

Een keuze uit de opdrachten voor particulieren in de jaren 1900-1905

In de tweede helft van de negentiende eeuw was de economie in Hoorn weer toegenomen en veel middenstan-

Onderpui Ramen II voor de verbouwing

ders wilden de nieuwe eeuw vieren door of een heel nieuw pand neer te laten zetten of hun winkel te laten verbouwen.

Op de hoek van het Grote Noord en de Kerksteeg ontwierp Van Reijendam in 1900 voor de gebroeders Wilson een sigarenfabriek met woningen (zie tekening pag. 118). De gevel vertoont neorenaissance kenmerken met banden en blokken van wit pleisterwerk. Wij kennen dit pand als een juwelierszaak. Daartoe is in de vijftiger jaren van de vorige eeuw het huis ernaast gekocht, teneinde de winkelruimte te vergroten. Oorspronkelijk besloeg de sigarenwinkel alleen het pand op de hoek en was de ingang ook op de hoek. Boven die ingang bevindt zich een erker die uitloopt in een torentje. Onder de ramen en op de gevel van het erkertje is houtsnijwerk aangebracht. Onder de daklijst loopt een ijzeren band met rozetten. Het dak wordt aan weerszijden afgesloten met een trapgevel. Over het dak liep een ijzeren hekwerk met de tekst: FIRMA J. WILSON en om de hoek: SIGARENFABRIEK. Deze rand is verdwenen. Dat is jammer. Ook op het woonhuis van Reijendam aan de Baanstraat liep tot voor kort een met jugendstilachtige ornamentjes versierde ijzeren rand die wat hiaten ging vertonen en toen bij een opknapbeurt niet meer teruggeplaatst is.

Hetzelfde is gebeurd met het huis Kleine Noord 15. Nu is daar een natuurvoedingswinkel in gevestigd, maar op 22 augustus 1902 werd deze winkel geopend nadat hij onder leiding van Reijendam was verbouwd voor het echtpaar Misset. Het was toen een winkel in fourage en grutterswaren. Oorspronkelijk waren op het dak, de erker en het dakje van het balkon smeedijzeren versieringen in Jugend-

Kleine Noord 15

stijl aangebracht met daarin verwerkt de naam 'MISSET'. Ze zijn sinds lang verdwenen. In de winkelramen was volgens een nog bestaande tekening een z.g. zweepslagornament toegepast, dat in de Jugendstil wel vaker werd gebruikt. Daarboven zaten kleine raampjes, dan een stuk uitgeknipt en omgekruld lood en vervolgens de ijzeren balk met rozetten. Deze winkelpui is verbouwd, maar de rest van de gevel is min of meer intact gebleven.

Noorderstraat 8

Voor de gebroeders Wilson, sigarenfabrikanten, ontwierp Van Reijendam in 1901 nogmaals een pand, ditmaal een winkel met bovenwoning aan de Nieuwstraat 1-1 rood. De winkelpui van dit huis is met de komst van een ijssalon enkele jaren geleden geheel verdwenen.

Aan de Noorderstraat bouwde hij in 1903/1904 op de plek waar twee oudere huizen gesloopt mochten worden een kantoor + woning voor notaris Frederik Lodewijk Booy. Vanaf 21 april 1904 tot voor twee jaar geleden is het pand altijd in gebruik geweest als notariskantoor.

Verleden jaar heeft een particulier het pand gekocht en na een grondige opknapbeurt wordt het huis nu bewoond. Het betreft hier Noorderstraat 8.

Een groot gedeelte van de Gedempte Turfhaven aan de oneven kant is gebouwd naar ontwerp van Van Reijendam. Het herenhuis nummer 5-7 met het bewerkte houten balkon aan de straatkant en de fabriek voor hout- en ijzerbewerking ernaast, de nummers 9-11-13. Boven de toegangsdeuren is de ijzeren balk met rozetten aangebracht. De fabriek liep door tot aan de Leliestraat erachter (zie tekening pag. 118).

In de Grote Havensteeg is de zijgevel die hoort bij het winkelpand op de hoek van de Rodestein nog precies zoals Van Reijendam het in 1902 getekend had. Op de tekening loopt boven de ramen een ijzeren balk met rozetten met daarboven de tekst: MANTELMAGAZIJN "DE ADELAAR" en op de zijgevel: JAPONSTOFFEN, F. POLAK & Co, GARNERINGEN, FLUWEEL, ZIJDE. Deze aanduidingen zijn

Hoornsche Courant, 25-12-1900

verdwenen, maar de zijgevel laat nog wel de originele Jugendstilornamenten zien, zoals de geglazuurde tegels, het glas-in-lood, de adelaar en de vele glasramen.

Een van zijn grootste projecten was in 1903-1904 de bouw van zes herenhuizen aan de Doelenkade 27-37.

De voorgevels zijn nog grotendeels in de oorspronkelijke staat. Ook het verwaarloosde hoekpand zal binnenkort gerestaureerd worden. Ook hier gaan Jugendstilkenmerken in de vorm van ijzeren deurhekjes en muurankers samen met chaletachtige houtbouw.

Met zo'n 71 panden in Hoorn heeft Van Reijendam bemoeienis gehad. Ik denk nog even aan Apotheek 'DE GROTE GAPER' aan het Kleine Noord. De zo karakteristieke onderpui werd in 1980 gesloopt en in het Buitenmuseum in Enkhuizen herbouwd.

En in 1901 werd een nieuwe gevel aan de Spoorstraatkant van het Sint Pietershof gebouwd, terwijl in het jaar ervoor de uitbreiding van het Sint Pietershof al was gereed gekomen: het Rozenhof.

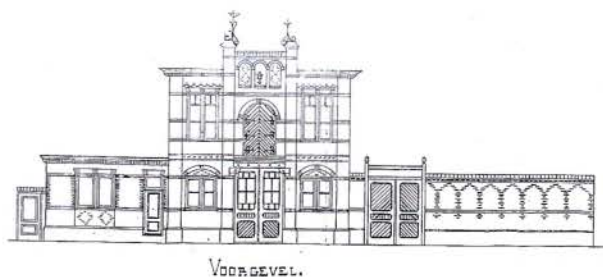
Vertrek

Johannes van Reijendam is vijf jaar in Hoorn gebleven. Naast gemeentearchitect was hij in Hoorn ook aangesteld als directeur van en leraar lijn- en vaktekenen aan de Burgeravondschool en de Ambachtstekenschool. De reden van zijn vertrek is niet duidelijk. Wellicht vielen zijn dubbel functies hem te zwaar. Hij vertrok naar Nijmegen. Daar werd hij alleen benoemd tot directeur van de Ambacht- en Burgeravondschool.

In Hoorn werd bij de benoeming van de nieuwe gemeentearchitect niet meer toegestaan dat hij van particulieren bouwopdrachten aanvaardde. Dit had niet met het functioneren van Reijendam te maken maar veeleer met het uitbreiden van de werkzaamheden van een gemeentearchitect door de uitvoering en de toepassing van de Woningwet en de controle erop. De Gemeente was verplicht om nieuwe voorschriften voor het bouwen en verbouwen van woningen vast te leggen in een bouwverordening. Het aantal woningen in Hoorn bedroeg op 31 december 1899 2486, waarvan 1886 met drie of minder bewoonde kamers. Er waren in Hoorn 369 éenkamerwoningen, 662 tweekamerwoningen en 855 driekamerwoningen. Vlieringen, keukens en alkoven werden ook als kamer meegemeld. Veel van de woningen waren ernstig verwaarloosd! Van Reijendam is waarschijnlijk wel betrokken geweest bij het samenstellen van de nieuwe bouwverordening die op 26 juli 1906 aan de gemeenteraad werd aangeboden. Officieel trad hij pas in werking op 16 juli 1906 en toen was Van Reijendam al vertrokken. Overigens werd het eerste woningwetcomplex in Hoorn pas in 1909 gebouwd aan de Venenlaan. Het bestond uit 32 arbeiderswoningen.

Het is onmogelijk u in dit korte bestek alles te vertellen wat er in het boekje vermeld en gefotografeerd staat. Dat moet u zelf nalezen door het boek te kopen. Het kost slechts € 6,80 en het is te verkrijgen in onze verenigingswinkel, het Oostindisch Pakhuis, Onder de Boompjes 22 in Hoorn.

I Verblendsteen= een gladde baksteen, gebruikt als bekleding van minder glad en nauwkeurig metselwerk. (uit "Bouwkundige termen" van dr. E. J. Haslinghuis)

Ontwerptekening Gedempte Turfhaven 9-11-13

Deze rubriek is als het weer. Na een nummer met een maximum aan inzendingen en een juweeltje van een foto vallen we weer terug tot het normale peil. Ik hoopte nog, dat een van onze lezers een van de personen zou herkennen op de foto met een gezelschap in een tuin op blz. 74 van deze jaargang, maar dat is helaas niet gebeurd. Niemand durfde verder te gaan dan de opmerking, dat een deel van de manlijke personen op deze plaat wel tot het zeevarend deel van de Nederlandse natie zou behoren, maar dat was gezien de petten en de matrozenmuts niet zo moeilijk. Ik houd de foto nog een tijdje onder mijn hoede en hoop dat er alsnog een reactie komt. We gaan weer over tot de orde van de dag, die in dit geval uit schoolklassen en voetbalelfallen bestaat.

Terugevonden katholieke sporters en nieuw materiaal

Het aantal reacties met herkende personen was gering. Van de heer Volkers, een bekend boekbinder hier ter stede, vernam ik, dat de dame geheel rechts (nr. 9) op afb. 5 op blz. 77, van deze jaargang, het personeelsfeest van de WACO, Truus Beckman is. Als nr. 7 links van haar zien we een keurige heer met pochet. Dat is D. Pieters, maar dat wisten we reeds.

De heer B. Lieshout van de Venenlaan stuurde mij de namen van meer dan twintig sporters op de zeer grote

groepsofopname van de gymnastiekvereniging DOS (23e jaargang, nr. 3, blz. 130/131). Om de hier gegeven nummers terug te vinden moet u de foto en de bijbehorende schets weer even uit de kast halen. Weer tot leven gewekt zijn de volgende personen: 003 Jan Smit, 024 een jongen Takken, 031 Ben (?) Lieshout, 032 Jan Mels, 054 Wim Dudock, 055 Bas Rustenburg, 056 Pierre Baesjou, zoon van dokter Baesjou, 070 de heer Hymstra, gymnastiekleraar. Volgens mijn bescheiden mening klopt dit niet. 070 is een dame. 072 kapelaan Pauw, 073 de heer Luycks, bankdirecteur, 074 mevr. Rieve, 075 Jo van 't Hek, 076 Thies Peerdeman, 093 de heer Wijsman, 109 Herman van Doorn, 121 Schneiders, 122 Tom Stam, 124 Meindert Stumpel, 125 Herman Stumpel, 146 Ank Droog, 149 jongen Schneiders, 157 jongen Bakker,

Mijn compliment voor het verrichte zoekwerk bij beide foto's. Mocht u nog wat namen weten schroomt u dan niet ze aan mij op te sturen, ook al zijn ze al een paar nummers geleden geplaatst.

Nieuwe foto's met vragen ontving ik van mevr. Donckerwolcke van de Pieter Florisstraat en van de heren J.W.I. Entius van het Achterom en Gerard de Haan van de Drieboomlaan. Mijn hartelijke dank voor uw reacties. Ik

Afb. 1. Petrus Canisiustroep op het plein tussen Ramen en Nieuwe Noord

Afb. 2. Oude motoren op de hoek Turfhaven/Gouw

Afb. 3. Bevrijdingsoptocht in 1945

Afb. 4. Mondharmonicaclub

heb toch nog zo veel in voorraad, dat ik niet alles kon plaatsen

Uit het Jungle Book

De eerste foto (afb. 1), waaraan ik aandacht wil besteden, komt van de heer Gerard de Haan van de Drieboomlaan. Het is een groep waarvan alle namen bekend zijn. Desondanks wil ik hem opnemen, omdat het om een groep uit het maatschappelijk leven gaat, waaraan in deze rubriek nog weinig aandacht werd besteed, namelijk de padvinders. In katholieke kring sprak men altijd van verkenners. Voor het juiste commentaar laat ik de inzender zelf aan het woord.

“Toen er na de Tweede Wereldoorlog weer vrijheid van vereniging was, werden er diverse groepen opgericht, al naar gelang de achtergrond. In de katholieke sfeer waren daar de verkenners, tegenwoordig scouting.

Zo waren daar de Don-Bosco in het pakhuis van Schrickx, Petrus-Canisius boven de kookschool van Zuster Eugène aan het Nieuwe Noord, Francisca-Romana en de Tarcisius (voor mij een onbekende heilige, H.V.S.) in de toenmalige school aan de Ramen. In de vakantie werd er gekampeerd op Texel of in Gaasterland, meestal bij de boer op de hooizolder.

Op bijgaande foto de Petrus-Canisius troep op de binnen-

plaats tussen de Ramen en het Nieuwe Noord, onder leiding van Baloe Stumpel (De jongste afdeling van de verkenners, de welpen, gebruikten vaak namen uit Het Jungle Book van de Engelse schrijver Rudyard Kipling. Baloe is de bruine beer.) en Akela (de oude wolf) Schermer. Het merendeel van de Horinezen kwam uit middenstandskring te weten van links naar rechts: Hans Vissie, Thijs Karel, Piet Boots, Herman Nijhuis, Jac Entius, Co van Iersel, Wim Kaag, Appie van Wees, Herman Haverbus, Gerard de Haan, Piet Loos, Peter de Groot, Koos Deen, Sjaak Bot, Piet Braakman. Achter: Baloe Stumpel, Akela Schermer”. Er blijft niet zo veel meer te speuren over, maar misschien dat het verhaal van de Hoornse middenstand met deze figuren nog wat uitgebreid kan worden.

Oude motoren en de bevrijding

Het volgende plaatje (afb. 2) komt uit de beginjaren van de wereld van het gemotoriseerde verkeer. Ik schat, dat het ca. 1920 gemaakt is. Modellen van motorfietsen waarvoor nu een vermogen betaald zou worden met vreemde lange sturen en een bedrading die ik niet helemaal thuis kan brengen. De apparaten staan op de hoek van de Gedempte Turfhaven en de Gouw. In de verte belangstellend en bewonderend publiek. De rechter machine heeft het nummer G14101. De G stond voor Noord-Holland. Maar in

deze rubriek gaat het om de mensen, al mag u natuurlijk de merknaam noemen. De naam van de trotse bestuurder wil ik in ieder geval weten. De sportieve dame is Jeanne Schneiders-Rupert of An Konijn-Rupert. Het woord is aan de lezer. De foto is een schenking van mevr. Schneiders te Boskoop.

Dan geef ik u een opname uit 1945, hetgeen wel te zien is aan de tekst op het bord dat door de meisjes wordt meedragen, "Leve onze koningin" (afb. 3). Plaats van de opname valt niet te onderscheiden. Ter weerszijden een man in overall met een stengun, dat zijn de leden van de Binnenlandse Strijdkrachten.

Het volk aan de overkant schijnt het allemaal niet zoveel te interesseren. Die kijken de andere kant uit of houden de handen in de zakken. We weten de namen van twee van de meisjes in het wit. Met 1 kruis is Riet Rupert van het Grote Noord, met 2 kruisen Lies Schneiders van de Veemarkt. Wellicht zijn er nog wat kindertjes-in-het-wit of een enkel lid van het toezieende publiek die door onze lezers herkend zijn. De foto is eveneens geschonken door mevr. Schneiders te Boskoop.

Harmonicaspelers en een schoenmaker

Weer een geheel ander onderwerp op de volgende foto. (afb. 4) Ook een geheel andere sfeer. Ik ontving deze foto van mevrouw Donckerwolcke uit de Pieter Floriszstraat. Een zaaltje met twee vlaggen tegen de achterwand. Een vlag met de tekst NASB afd. Hoorn en een vlag met een ingelijst portret van een heer met snor. De mensen op de foto zijn bijna allen voorzien van een mondharmonica, een in onze tijd bijna vergeten muziekinstrument. Links een heer met maatstok, op de voorgrond een trommel. De inzender schrijft, dat we hier een mondharmonica-club in een van de zalen van de Krententuin zien, officieel de penitentiaire inrichting Oostereiland. Of dit wel juist is, weet ik niet. Het portret vertoont grote gelijkenis met de kop van Pieter Jelles Troelstra, de voorman van de socialisten in de eerste helft van de 20e eeuw. De letters op de andere vlag zouden heel wel een socialistische vakbond kunnen aanduiden. Ofwel hier is een socialistische mondharmonica-vereniging aan het oefenen of de vereniging oefent in het zaaltje van de vakbond. Het was niet zo waarschijnlijk in die dagen, dat een socialistische mondharmonica-vereni-

Afb. 5. Het interieur van schoenmakerij Veld, de grootvader van de huidige schoenhersteller Van Dulmen, hoek Duinsteeg-Ramen

Afb. 6. Drie modieuze dames

ging ging oefenen of een concert gaf in een gelegenheid van de rijksoverheid.

Maar ik wil graag met geldige argumenten overtuigd worden van het tegendeel. Een deel van de spelers is bekend,

van u graag de namen van de anderen. Ik tel de namen van links naar rechts en van boven naar beneden:

Bovenste rij: 1. Dirigent Van 't Hoff, 2 Wim Arends, 3 Cor Donckerwolcke, 4 t/m 7 onbekend, 8 heer Arends, 9 onbekend, 10 een dame die later trouwde met Gerrit Groot in de Kerksteeg, 11 de heer Kamst.

Onderste rij: 12. onbekend jongetje, 13 de heer Eindhoven, 14 Maartje van het Hoff, dochter van de dirigent, 15 Wijntje Eindhoven, 16 de heer Kikkert, 17 en 18 Onbekend, 19 mevr. Van der Zel, 20 onbekend, 21 Nel Koen, 22 onkend, 23 Eja Gons

Ze zijn er nog wel, maar ze worden steeds zeldzamer. Heel vroeger heetten ze schoenlappers, vervolgens schoenmakers, terwijl de meesten zich nu schoenhersteller laten noemen. Wel worden ze zeldzaam, zoals Veld op deze foto (afb. 5) De winkel is er ook nog steeds op de hoek van de Duinsteeg en de Ramen. Het zou best kunnen, dat de oude kassa op de foto nog steeds aanwezig is. De winkel is wat kleiner geworden en het gezicht achter de toonbank is nu Aad van Dulmen. Als een mens met moeilijke voeten, die liever zijn schoenen laat repareren dan een paar nieuwe koopt, weet ik wat een goede schoenmaker waard is. Misschien, dat een van onze lezers wat meer informatie over dit zeldzame Hoornse bedrijf heeft. Van de dame die haar man met koffie laaft, weet ik helemaal niets. Alles wat u mij over dit plaatje kunt vertellen, is welkom.

Drie dames

De laatste foto (afb. 6) is een portret van drie modieuze dames uit de jaren twintig van de vorige eeuw. De opname is gemaakt in een atelier. Dat is te zien aan de vage omtrekken van geschilderde bomen die alleen op het origineel nog aanwezig zijn. Blijkens een stempel op de achterzijde van de foto komt hij uit het atelier voor portret en snelfotografie van Cornelis Bos Jr te Hoorn op

Gouw 27. De opname hoort tot de verzameling van de heer Bakker uit Baarn, wiens voorouders uit Hoorn stammen. Van u graag de namen.

Ledenexcursie naar Delft

Marit Veerman

Op 19 oktober a.s. is onze jaarlijkse excursie naar de VOC-stad Delft. Na overleg met de historische vereniging "Delfia Batavorum" is er weer een interessant programma uit de bus gekomen. Tijdens de rondwandeling worden de meer, maar ook iets minder bekende locaties van Delft bezocht. Denk aan de Nieuwe en Oude Kerk, het gerestaureerde praalgraf van Willem van Oranje, maar ook het minder bekende museum Lambert van Meeren. Lambert van Meeren (1842-1904) was de zoon van de eigenaar van een Distilleerderij, Gist-en Spiritusfabriek. Hij was als oudste zoon voorbestemd mededirecteur te worden van het bedrijf. Maar zijn interesse ging uit naar het verzamelen van kunst en oude bouwfragmenten. In 1892 was zijn verzameling zo groot dat hij zijn droomhuis 'Oud Holland' aan de Oude Delft liet bouwen met steun van Le Comte en Jan Schouten. In het interieur werden antieke bouwfragmenten uit zijn verzameling verwerkt. Iets anders dit jaar is, dat ieder vanaf 15.00 uur de stad zelf kan bekijken en/of theedrinken.

Het programma is als volgt

- 8.15 Vertrek per bus, halte Transferium Van Dedemstraat
- 10.00 Koffie in 'De Emmaüspoort'
- 10.45 Rondleiding door Delft o.l.v. gidsen
- 12.30 Oudhollandsche broodmaaltijd in Stadsherberg "De Mol"
- 14.00 Museum Lambert van Meeren en de Oude Kerk met rondleiding
- 15.00 Eigen invulling
- 16.15 Vertrek vanaf plaats van aankomst.

U kunt zich opgeven op donderdag en zaterdag bij het verenigingsgebouw het "Oostindisch Pakhuis", Onder de Boompjes 22, te Hoorn of telefonisch (ook op het antwoordapparaat) met het nummer 0229-273570.

De kosten zijn € 30,-. Deze kunt u overmaken op postgiro 214488 van de vereniging Oud Hoorn, o.v.v. excursie Delft.

Een fraai plekje in de binnenstad van Delft

Lezingen seizoen 2002-2003

Marit Veerman

Coenfeesten 1937: kaaskeuring door de voorzitter van het comité, notaris Luycks, de heer Abbink, theologisch student die met een zevental vrienden deze dagen voor Jan Pz. Coen en gevolg speelde. (zie woensdag 27 november)

De data van het nieuwe seizoen zijn vastgelegd. Na de vorige cyclus die met name de VOC als thema had, hoop ik dat ook de komende lezingen weer goed worden bezocht. De laatste twee data moeten nog worden ingevuld. Wegens vakantie zijn de beoogde sprekers op het moment dat ik dit schrijf niet bereikbaar. Hierover krijgt u uiteraard in het volgende blad uitsluitsel. Tot nog toe zien de lezingen er zo uit:

Woensdag 27 november

Oude films over Hoorn door de heer Bakker.

Het zijn films met unieke beelden uit vroeger tijden: Hoorn ten tijde van de economische crisis, bijzondere opnamen van o.a. de haringvisserij voor de afsluiting van de Zuiderzee, de bedrijvigheid op de kaasmarkt (Rode Steen), de koehandel op de Veemarkt, de draverij op de Turfhaven, visaanvoer op de Veermanskade, historische optochten door de straten van Hoorn. De Coenfeesten in 1937 met optochten van de middenstand met muziek van de drie Hoornse harmonieorkesten o.l.v. Gerard Boedijn. Kinderspelen en historische spelen op het Scharloo en de Dubbele Buurt, de Hemdenrace op de Turfhaven, diverse

winkels uit de binnenstad en de treinramp van 1929 te Westwoud.

Maandag 20 januari

Dia's van de oude binnenstad van Hoorn, door mevrouw F. Uiterwijk.

Welke wijken deze keer aan bod komen is nog niet bekend.

Donderdag 20 februari

De kaartenverzameling van Blaeu van de koopmanszoon Van der Hem, door dr. E. de Groot.

De heer de Groot heeft promotieonderzoek gedaan naar deze zeventiende-eeuwse verzamelaar. Waarom verzamelde hij en wat hield hem bezig? Deze vragen worden beantwoord in deze lezing. Uitgebreider informatie komt in het volgende blad.

Woensdag 19 maart

Inhoud lezing nog niet bekend.

Dinsdag 22 april

Inhoud lezing nog niet bekend.

Gebouw Kunst na Arbeid als nieuw

Frans Zack

Hoorn heeft vele jaren drie harmonie-verenigingen gekend, t.w. Apollo, Crescendo en Kunst na Arbeid. Deze laatste vereniging had lange tijd een eigen onderkomen aan de Westerdijk 52. Door tal van oorzaken zijn deze drie muziekkorpsen, mede door inspanning van de heer H. Krijgsman, op 7 november 1966 gefuseerd en de nieuwe vereniging kreeg de naam "Hoorns Harmonieorkest". Het repetitielokaal van Apollo aan de Achterstraat zou vervolgens dienst gaan doen als verenigingsgebouw.

Dit had tot gevolg dat het verenigingsgebouw van de in 1907 opgerichte 'Arbeiders-muziekvereniging Kunst na Arbeid' leeg kwam te staan. Voor dit gebouw werd op 5 februari 1925 de eerste steen gelegd door de toenmalige voorzitter, de heer D. C. Nijdam. Deze heer Nijdam was tevens ook secretaris van de toenmalige 'Westfriesche Bond van Harmonie- en Fanfarecorpsen'.

Na een aantal jaren als opslagruimte gediend te hebben was het Kunst na Arbeid-gebouw de laatste 10 jaar min of meer in verval geraakt. Het geheel lijkt in eerste instantie op een soort fabrieksloods maar wie beter kijkt zal toch invloeden van de Amsterdamse School kunnen terugvin-

Op 5 februari 1925 werd de eerste steen voor het gebouw gelegd door de heer D.C. Nijdam, de toenmalige voorzitter van de Hoornse muziekvereniging "Kunst na Arbeid".

den. Voor de gemeente Hoorn was dit alles aanleiding om het gebouw in het voorjaar van 2001 op de gemeentelijke monumentenlijst te plaatsen. Hiermee was de voormalige 'muziektempel' echter nog niet van de ondergang gered. Dat gebeurde pas nadat de heer W. van Vliet in december 2001 het pand kon overnemen van de heer D. Nijdam.

Voor het uitvoeren van de restauratie ging de heer Van Vliet in zee met aannemersbedrijf C. Sachs uit Westwoud en architect J. Rietvink. 'Het is interessant om te zien dat er bij de bouw vijf soorten metselstenen zijn gebruikt. Dat wijst er op dat de leden van Kunst na Arbeid hier en daar kleine partijtjes wisten

aan te schaffen. Fraai zijn ook de tongewelven aan het plafond en de achterwand, uitgevoerd in de oorspronkelijke kraaldelen,' vertelt de heer Van Vliet bij een kleine excursie

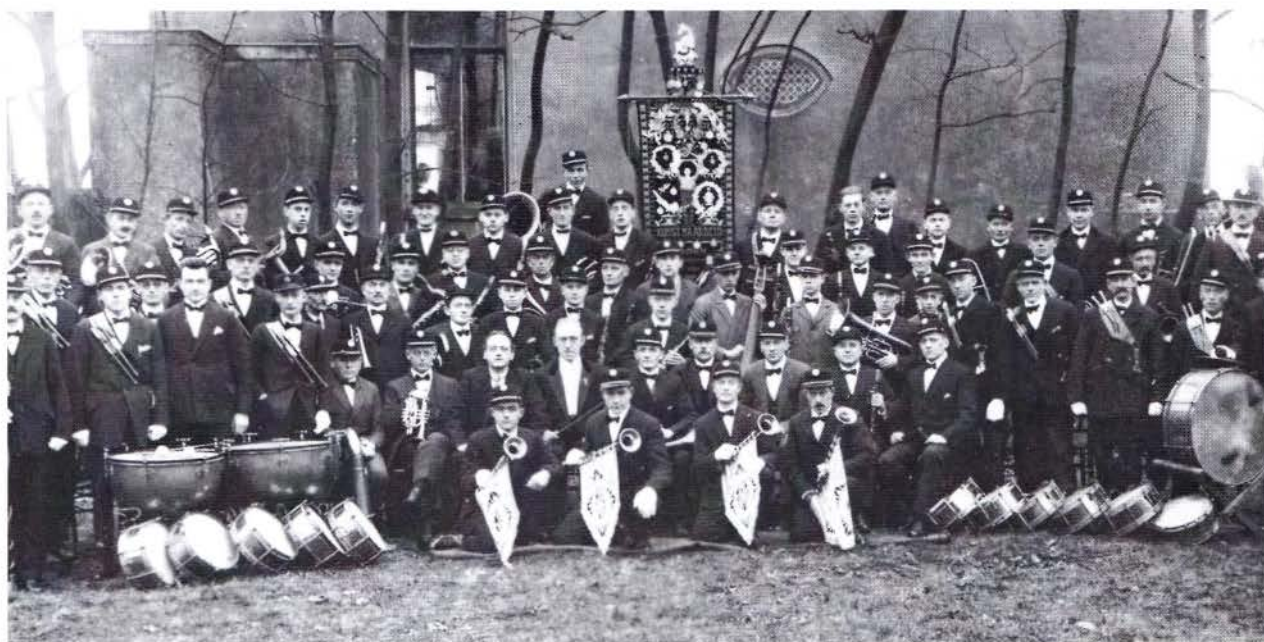

De fraai gerestaureerde "muziektempel" aan de Westerdijk staat hier tijdens de restauratie, nog in de steigers.

binnen het gebouw. Opvallend is ook de gegraveerde afbeelding boven de entree die herinnert aan de oorsprong van het gebouw.

Om de ruimte aantrekkelijker te maken werden er bij de restauratie kleine ramen aangebracht in de zijgevel en een groot raam in de achterpui. Het gebouw had oorspronkelijk alleen ramen ter hoogte van het dak. Dit met als doel dat de repeterende muzikanten niet zouden worden afgeleid door hetgeen zich op de openbare weg afspeelde.

Sinds 1 augustus j.l. heeft theaterbureau 'Melody Productions' onderdak gevonden in de fraai gerestaureerde muziektempel. Met het gereedkomen van deze restauratie is de Westerdijk weer een waardevol stukje 'Oud Hoorn' rijker geworden. (zie foto pagina 127)

Hier, op een foto uit 1929, de leden van muziekvereniging Kunst na Arbeid met in hun midden (voorgond tweede rij met witte sjaal) de legendarische dirigent en componist Gerard Boedijn

LEZERS SCHRIJVEN

Deze rubriek staat open voor alle lezers van het kwartaalblad die op- of aanmerkingen hebben op eerder geplaatste artikelen of in het algemeen vragen willen stellen of hun kritiek willen leveren. De bijdragen worden geplaatst buiten verantwoordelijkheid van de redactie of van het bestuur. Er kan alleen schriftelijk gereageerd worden.

Geachte redactie,

Zoals u in het kwartaalblad van 15 juni hebt kunnen lezen, wilde ik mijn gewone fiets veranderen in een racefiets. Nu had ik een fiets zonder race-stuur. Waar haalde ik zo'n stuur vandaan? Kopen was er niet bij, daar hadden we geen geld voor. Dus moest ik bietsen. Nu kende ik een jongen uit Enkhuizen, Jan Tonkes was zijn naam. Hij was een zwaar gebouwde jongen. Jan had een nieuwe racefiets gekocht en het stuur van die fiets beviel hem toch niet zo. Dat was te smal voor hem. Jan kocht toen een nieuw stuur voor zijn fiets en toen ben ik gaan bedelen of ik het 'oude' stuur mocht hebben. Na enige tijd kreeg ik het. Wat was ik daar gelukkig mee! En Jan heeft er nooit geld voor gevraagd! Toen naar Bels (Swinkels fietswinkel) om te kijken naar een paar tweedehands toeclipsen. Voor een prikkie heb ik er toen een paar kunnen kopen. Toeclipsen zijn metalen beugels voor op de trappers, waar de renner zijn schoen-

neuzen in steekt. Voor mij was de fiets toen compleet. Op onze manier waren we leuk bezig. Altijd gingen we naar de houten wielersbaan van Alkmaar. We kochten dan de goedkoopste kaartjes. Dat was op het middenterrein. Het was geen grote baan. De bochten waren hoog en steil. Van bekende renners van die tijd weet ik nog wel enkele namen, zoals Peijnenburg, Van Kempen, Wals, Braspenning, Gerrit Schulte en de sprinters waren Arie van Vliet, Jan Derksen en niet te vergeten het Duitse koppel Kilian en Vopel. Dat waren geduchte tegenstanders van de Hollandse amateurs.

In het jaar 1934 of 1935 werden er sprintwedstrijden gehouden op de Turfhaven. Er was veel belangstelling voor deze wedstrijd. Bijna waren alle ritten verreden, toen in de laatste rit Bels Swinkels het op moest nemen tegen een Medemblicker met een Poolsklinkende naam. Als Bels in winnende positie ligt op driekwart van het parcours voor deze Medemblicker, trekt deze renner plotseling zijn voet uit de toeclips en wil hij de rit ongeldig laten verklaren. Het werd een enorme rel. Gelukkig nam de wedstrijdjury de juiste beslissing: Bels werd tot winnaar uitgeroepen! Er is mij toen verteld dat Bels een aanbieding heeft gehad van het Bestuur om op de wielersbaan van Alkmaar te gaan rijden. Voor zover ik mij kan herinneren is dat toen niet doorgegaan.

Zelfgegraven wiel(er)zand)baan 1934, waar nu de Schoutenstraat eindigt

Door deze wedstrijden op de Turfhaven zijn wij, jongens, aan deze sport gaan doen. En nog steeds geniet ik er van. Als ik dan in mijn kelder kom, kijk ik met genoeg naar mijn racefiets die aan twee haken hangt en menigmaal voel ik dan nog even aan de banden of er nog genoeg spanning op staat. Helaas rijd ik te weinig op de fiets. Ik kan het niet altijd opbrengen. Dat vind ik wel jammer!

Nu wat namen van Hoornse renners: Bels Swinkels, Wim Vonk, Jaap Hofland – de melkboer, Jaap van Straten, Henk van der Paal, Joop van der Heiden – de schilder – zijn vader zat in het bestuur – twee jongens van Ensink (ook vader Ensink had iets met het bestuur te maken) en Jan Brevé, de broodbakker. Er was ook nog een profrenner. Het was Henk of Jan Bol uit Schardam. Hij had een beetje verkering met het oudste meisje van Wuister van het Kleine Oost. Dan was er nog Henry Dieterman uit Zaandam. Deze renner had een speciale stijl voor de houding op de fiets. Hij vond dat de trapper verticaal naar boven moest staan met het puntje van het zadel recht boven de trapper. Dan is het gewicht van de renner beter verdeeld over de fiets. Op de t.v. zien we wel renners die vermoeid zijn en die gaan dan ook meer op het puntje van hun zadel zitten. Dus zo'n gek idee was het nou ook weer niet.

Ik weet nog dat Bels een echte sprintfiets had. Het merk was Royal Prince. Voor zover ik mij kan herinneren was Gerrit Schulte de importeur van deze fiets.

Op zekere dag werden we aangesproken door het bestuur van H.R.T.C. (Hoornsche Ren- en Toer Club). En de heren vroegen ons of we lid van de club wilden worden. Als aspirant werden we ingeschreven. Voor junior waren we te jong. We waren nog echt kind. Ach, eigenlijk ben ik nog een kind, zoals ik dit allemaal aan het schrijven ben! Ons clubje ging met elkaar praten en we besloten de club een verzilverde lauwerkrans aan te bieden tijdens een home-

trainwedstrijd. Die werd gehouden in De Witte Engel van Schoenmaker op het Grote Noord. Helaas werden we daar niet toegelaten. We waren te jong voor dat café. Daarna heeft het bestuur een sprintwedstrijd georganiseerd op de weg langs de dijk naar Scharwou, nog voor het stoomgemaal. Langs die weg stond toen een werkkeet van Ballast-Mij. Daarvandaan werd gestart. Die werkkeet werd gebruikt bij het vervoer van zandkarretjes met een locomotiefje ervoor. Dat zand werd gebruikt voor de aanleg van de grote weg van Amsterdam naar Leeuwarden. Voor deze eerste wedstrijd bestelden wij massage-

olie bij één van de grote renners. We noemden het Kajapoetolie. De grote jongens smeerden onze stijve kuit-ten ermee in. Hoe de wedstrijd verlopen is, weet ik niet meer precies. Ik weet wel dat ik met Jan Kloet om de tweede plaats moest rijden. Jan was met zijn echte racefiets al gauw een stukje voor mij. Op driekwart van de weg keek Jan achterom om te kijken waar ik was en dat had hij niet moeten doen, want daardoor passeerde ik hem en won ik de rit met een klein verschil. Aan deze wedstrijd waren geen prijzen verbonden, maar de maandag erop zijn we allemaal getracteerd op een lekker stuk taart. Dat gebeurde in één van de zalen van de kazerne, ingang Veemarkt. Links in de hoek stond een hometrainer met grote houten rollers, die behoorlijk lawaai konden maken! Maar we konden met dat apparaat goed overweg. Ook werd de zaal gebruikt door de dansschool van Piet Kempen. De vloer was dan ook een beetje glad.

De harddraverij van Hoorn ging op de Buitenluiendijk wedstrijden houden. Maar voor het zover was, werd er door onze club een grasbaanwedstrijd gehouden. Waar de renners allemaal vandaan kwamen, weet ik niet meer precies... Maar die jongens uit Alkmaar, van Alcmaria-Victrix vergeet ik niet meer. Wat hadden die jongens een prachtige spullen! Echte racefiets, echte racekleding, echte raceschoenen. Wat was het dan bij ons een armoede! Mijn raceschoenen waren een paar oude gympies. Maar ik vergeet iets. We gingen niet zomaar naar de wedstrijd. Nee, het muziekkorps Kunst na Arbeid liep voorop (zie ook pag. 126). De renners daarachter, op de fiets natuurlijk. We reden tegen de jongens van Alkmaar een afvalwedstrijd. Tot mijn spijt was ik de eerste die afviel. En dat kwam omdat mijn gympies te veel pijn deden aan mijn voeten in mijn toeclipsen. Wie er gewonnen heeft? De jongens uit Alkmaar natuurlijk.

Dit verhaal heb ik zo goed mogelijk aan u, geachte lezer, verteld. U allen een goede gezondheid!

De vriendelijke groeten van een oud stadgenoot,

A.Bolte, Nieuwenoord 227
3079 LJ Rotterdam
Tel. 010-4829482

Doetichem, 1 juli 2002

Geachte redactie,

Met genoegen heb ik het kwartaalblad Oud Hoorn weer gelezen. Heel veel uit mijn jeugd kom ik dan weer tegen, zo ook deze keer het tonnenstelsel.

Ik heb achttien jaar op de Tweeboomlaan 100 gewoond. Toen mijn moeder na mijn trouwen in 1953 ging verhuizen,

kwam Robert van der Randen er wonen. (Zie kwartaalblad juni, red.). Toen wij trouwden hadden wij nog een ton, maar daarna kwam er een wc. We hadden een groot gezin toen we er in 1934 gingen wonen, dus hadden we twee tonnen nodig, want de ophaaldienst kwam maar één maal per week. Dan kwam de poepman (zo noemden wij hem) met een schort van zeildoek en dan zwaaide hij de ton op zijn heup en zo op de poepkar. Mijn vader nam de ton ook wel eens mee op de fiets. In een jute zak bond hij hem achterop en hij fietste er dan mee naar de spoortuin die aan de lijn naar Alkmaar lag.

Naast ons woonden oude mensen en deze buurman leeg-

Grote animator en directeur van de wiel(er)zand)baan was Siem (Geus)Appel (uiterst links op de foto). Verder ziet u v.l.n.r. Nico Wagemaker, Henk Roukema, Koen Hellingman, Jozef Walter, Bart Engel, Koen van Viegen en Jan Homan.

Wegens het gevaar (de renners vlogen wel eens de baan uit en tussen het publiek) werd de "baan" door de gemeente geslecht...

de de ton altijd in zijn tuin. Dat was een klus voor de zondagmorgen. Op een keer liep mijn moeder door de tuin, toen ze een gebries hoorde en toen was die oude man met ton en al in de sloot beland. Hij dacht dat niemand het had gezien, maar er waren meer vroege vogels geweest.

Als je dan Oud Hoorn leest, komen er toch weer herinneringen boven. Ik zou het leuk vinden als u dit stukje wil plaatsen.

Met vriendelijke groeten van,

Mevr. T. de Heer- Hes, Kreuzenstraat 3, 7009 JP Doetichem

Herdruk van fotoboek Oud Hoorn vanuit de lucht

Sinds enige tijd is bij Oud Hoorn het boek 'Oud Hoorn vanuit de lucht' verkrijgbaar. Op initiatief van auteur Hans Rijswijk heeft Slingenberg Boekproducties in Hoogeveen een beperkte herdruk gemaakt. Aanleiding voor de heruitgave was de nog steeds bestaande vraag naar het boek. Niet alleen bij de auteur, maar ook bij de winkel van Oud Hoorn was nog steeds veel vraag naar het fotoboek. De eerste druk van de uitgave was in de lente van 2000 via de vestigingen van Boekhandel Stumpel binnen korte tijd uitverkocht.

'Oud Hoorn vanuit de lucht' is een op kloek formaat gedrukte uitgave met 22 luchtfoto's, die tussen 1925 en 1965 door KLM Aerocarto zijn gemaakt. De foto's tonen een stad zonder Kersenboogerd, Risdam en Grote Waal.

De oudste foto's (van rond 1925) tonen veelal de binnenstad. De meest recente laten de eerste nieuwbouwwijk zien: Hoorn-Noord. De bijbehorende teksten van de journalist Hans Rijswijk verraden een grote kennis van het oude Hoorn. Hij noemt veel details en namen, hetgeen de uitgave extra boeiend maakt.

Veel foto's maken duidelijk, dat er met name in de binnenstad in de loop van de vorige eeuw veel verdwenen is. Maar diezelfde foto's geven ook aan, dat er ontzettend veel bewaard is gebleven in die stad. En voor velen zal het verbazingwekkend zijn om dat eeuwenoude Hoorn eens vanuit het perspectief van een vogel te aanschouwen.

De herdruk van 'Oud Hoorn vanuit de lucht' is te koop bij de winkel van Oud Hoorn aan Onder de Boompjes. De winkel is open op donderdag en zaterdag van 10.00 tot 16.00 uur. De uitgave kan ook telefonisch worden gereserveerd bij auteur Hans Rijswijk, tel. 0229-217783.

A.G.F. van Weel

Mede met informatie vanuit de Gemeentelijke Monumentencommissie en andere instellingen waarin Oud Hoornbestuursleden zitting hebben:

1 september 2002

ABC

Met de realisering van het laatste – vijfde – deelplan is een begin gemaakt: 47 huurwoningen ontworpen door de Belgische architect Vandenhove.

Het ontwerp Aquadence Luyendijck van architect Van Herk – in de volksmond: de skischans – heeft zijn definitieve massieve vorm bereikt en bepaalt van verre het beeld. Het ontwerp doet zijn bijnaam recht.

Achter de Vest 54

De in de stijl van de Amsterdamse School opgetrokken garages aan de achterzijde van het monumentale pand aan Onder de Boompjes 20, verdienen bijzondere aandacht in de herbestemmingsplannen.

Achterom 1

Aanvraag ingediend voor het oprichten van een basisstation mobiele communicatie – zie ook Westerdijk 49.

Achterom 29

Bedrijfspan, oorspronkelijk uit 1770, in verval.

Achterom 95 (rijksmonument)

Hoekpand onder hoog met pannen belegd schilddak, windvaan met paarden op de nok (stalhouderij). Pand verkeert in ernstige staat van verwaarlozing.

Achterom 103

Plan voor uitbreiden van de woning.

Baadland

Oud Hoorn streeft nog steeds naar een historisch onderzoek van deze oorspronkelijke zeeverende dijk. Kan dat onderzoek geen onderdeel uitmaken van het plan tot restauratie van de Hoofdtoren?

Bierkade-Korenmarkt

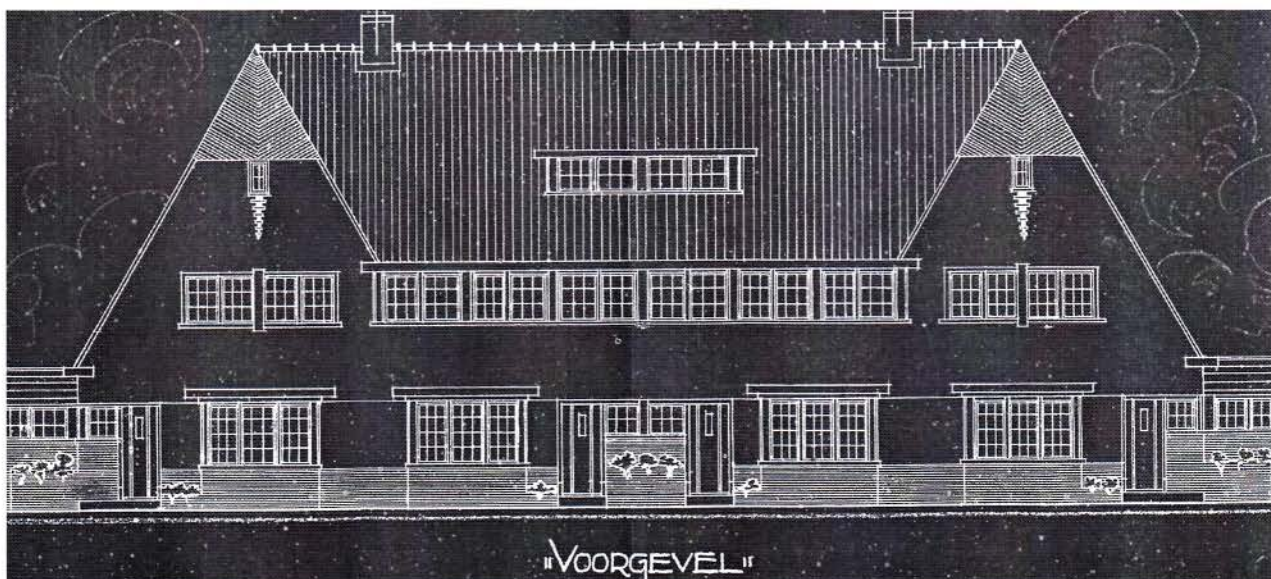
Oud Hoorn vraagt zich nog steeds af waar de schampullen bij de Engelenbrug zijn gebleven? Gesneuveld bij de reconstructie van de Korenmarkt? Werkgroep 'micromilie' vraagt om opheldering.

Bottelsteeg 4

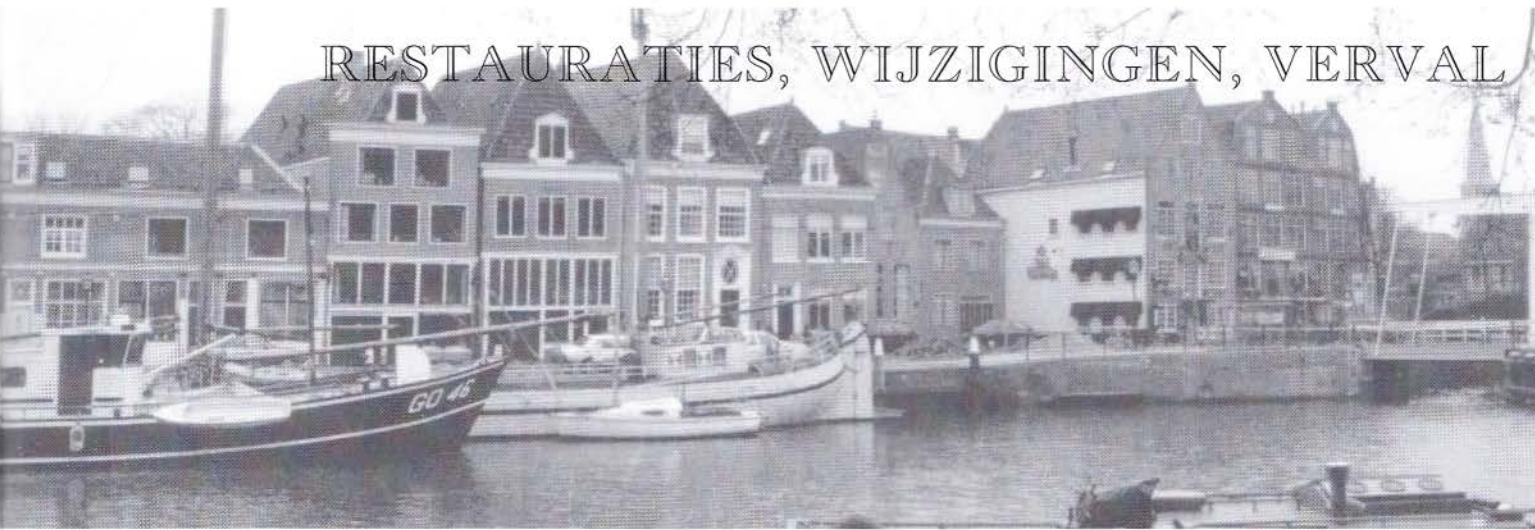
Plan voor uitbreiden van de woning.

Breed 38 (rijksmonumenten – z.g. Kaagpand)

Het karakteristieke uithangbord aan de Achterom-zijde is nog steeds niet terug op zijn plaats.

Draafsingel 5, 6, 7 en 8

Buurtje 1 en 2

Panden zijn eigendom van Oud Hoorn. Door het bouwgeweld op het Jeurde hebben zij schade opgelopen. Het bestuur heeft de Stichting Jeurde reeds twee maal verzocht in actie te komen. Tot nu toe tevergeefs.

Draafsingel 57-59

Projectontwikkelaar heeft de grond met de opstallen gekocht. Oud Hoorn verzocht het college om in ieder geval de 'Boerderij' (1876) en de voormalige villa Schermeroord (1925) te behouden en te plaatsen op de gemeentelijke monumentenlijst. Sportschooleigenaar spreekt met projectontwikkelaar over mogelijkheden en behoud. Eikstraatbewoners vrezen aantasting authentiek straatbeeld uit de dertiger jaren. Na de hoorzitting is het nu wachten op het antwoord van de projectontwikkelaar.

Draafsingel

Oosterpoort behoeft spoedig een grondige onderhoudsbeurt. De echte restauratie van dit rijksmonumentale complex, geraamd op één komma zeven miljoen, start naar verwachting in 2002.

Draafsingel 5, 6, 7 en 8

Oud Hoorn pleit voor plaatsing van dit complex van 4 herenhuizen (1930) op de gemeentelijke monumentenlijst.

Draafsingel 9

Plan voor uitbreiding van de woning

Grote Noord 2 en 4

Nieuwbouwplan voor een winkel/horeca met vier appartementen is in procedure genomen.

Grote Noord 12 (beeldbepalend)

Wijziging voorgevel gerealiseerd.

Grote Noord 50 (rijksmonument)

Plan voor verbouw van dit 17e eeuwse pand met zijn gezwenkte halsgevel compleet met kuifstuk in rococostijl. Aanvraag om monumentenvergunning ingediend.

Grote Oost 5 (rijksmonument)

Bijzonder indrukwekkende restauratie van Hoorns 'kroonjuweel' door de Stichting Stadsherstel vordert gestaag. Oplevering wordt eind 2002 verwacht.

Grote Oost 41 (rijksmonument)

Voormalig rijksbelastingkantoor en drukkerij, thans door partikulier gerestaureerd.

Grote Oost 58 (beeldbepalend)

Claes Joesthuis naast Oosterkerk: plan voor verbouwen en uitbreiden ten behoeve van trappenhuis, keuken en kantoorruimte. Plan is besproken tijdens de voorjaarsledenvergadering.

Hoofdtoren (rijksmonument)

Plan voor restauratie zeezijde en dak. De berichten luiden dat Hoorn mag rekenen op ongeveer vijfhonderduizend euro voor de restauratie: de tweede tranche van de z.g. kanjerregeling.

Hoofd

Oud Hoorn vraagt zich af hoe lang het nog duurt eer begonnen wordt met de politiek breed gedragen versobering van deze historische plek in het havengebied?

Bottereigenaars vragen meer financiële steun voor de varende monumenten. Er is dringend behoefte aan een beleidsplan voor het behoud van een plek voor historische schepen in de havens.

Italiaanse Zeedijk 51

Pand verkeert in volstreekte staat van verval. Een schande in het stadsbeeld.

Jeurde

In bestemmingsplan is opnieuw de art. 19-procedure gebruikt. Het bouwplan is praktisch gerealiseerd. Het omvat 100 eengezinswoningen, 40 koopappartementen en

Foto vanaf de toren van het Jeurdje

20 huurappartementen. Ook Hoorns vijfde gevel – naar Zantkuijl – verandert het bovenaanzicht van de stad ingrijpend. De bescheiden oudbouw komt danig klem te zitten. De ondergrondse parkeergarage herbergt 340 parkeerplaatsen waarvan er 120 bestemd zijn voor de koopwoningen. Op zich is het een goede zaak dat de oude structuur (plattegrond!) grotendeels terugkeert: het Jeurdje blijft een straat. De woontoren op de hoek Pakhuisstraat/Vollerswaal markeert op overdreven wijze de stadstoegang. De woonblokken aan weerszijden tellen vier bouwlagen met een kap tellen. Oud Hoorn heeft de projectontwikkelaar herinnerd aan het terugbrengen van een historisch merkteken: de overblijfselen van de Sint Geertentoren. Oud Hoorn pleit voor het terugbrengen van de historische naam voor de brug tussen 't Jeurdje en de G.J. Henninckstraat: de Aschhoopbrug (zie Velius).

Karperkuil

De provincie is enthousiast over de wijze waarop in dit oude havengebied met de cultuurhistorische elementen is omgegaan. Een afgewogen oordeel is volgens Oud Hoorn pas mogelijk nadat alle deelplannen zijn gerealiseerd.

Keern

Dankzij de inspanning van velen is een aantal jaar geleden het markante vakwerkgebouwtje op de begraafplaats geres taureerd (zie Van Reijendam pag. 115). Het verval heeft inmiddels opnieuw toegeslagen. Vele grafmonumenten van oude Hoornse families liggen er verwaarloosd bij. Ook de verwijdering van asbestplaten heeft de grafaanzichten geen goed gedaan. Graag snelle actie gevraagd! In de werkgroep die zich buigt over de (her)inrichting heeft Oud Hoorn twee vertegenwoordigers afgevaardigd: erelid Albert de Graaf en bestuurslid Marit Veerman. Gemeente zegt bezig te zijn met de inventarisatie. Oud Hoorn heeft gepleit voor plaatsing op de gemeentelijke monumentenlijst.

Keern 33

Het gebouw van het voormalig landbouwproefstation is geplaatst op de gemeentelijke monumentenlijst. Hoorn heeft het pand in de verkoop gedaan.

Kerkplein 4-5

Plan voor ingrijpende verbouwing tot één woning lijkt te stagneren.

Kerkplein 10-11

Aanvraag om een monumentenvergunning ingediend.

Kleine Noord

De uitvoering van het plan voor de kleine fontein 'Waterdrager', laat erg lang op zich wachten.

Kleine Noord 17

Plan voor uitbreiden van het pand; zie deel I in de Huizenreeks Hoorn

Kleine Oost

De restauratiewerkzaamheden van brug en sluis, gestart in maart 2001, zijn afgerond. De resultaten zien er goed uit. Bij het summiere archeologisch en bouwhistorisch onderzoek op de plek van de oude Oosterpoort zijn brokstukken van de fundamenteën blootgelegd. De overtuinen aan de Slapershaven lijken gereed.

Bij de overgang naar de Schellinkhousterdijk moet de historische loop van de Westfriese Omringdijk weer herkenbaar worden, dus geen rotonde.

Kleine Oost 34 en 36

Nu beide panden door de gemeente Hoorn in de verkoop zijn gedaan, heeft Oud Hoorn het college verzocht ervoor

te zorgen dat beide panden, gelegen direct naast het rijksmonument 'De Tulp', hun karakteristieke uitstraling in de toekomst behouden.

Koepoortsplein

Oud Hoorn heeft het gemeentebestuur benaderd om al te drastische ingrepen op deze kwetsbare en markante toegang tot de oude stad te blokkeren. Het antwoord laat nog steeds op zich wachten.

Koepoortsweg 73

Oud Hoorn maakt zich ernstig zorgen over de staat van onderhoud van dit monumentale pand.

Kruitmolenstraat 6

Stadsvilla door Oud Hoorn voorgedragen voor plaatsing op de gemeentelijke monumentenlijst.

Leliestraat 5

Plan voor verbouwen opslagruimte tot woning met garage vanwege de detonerende hoogte vooralsnog terugverwezen naar de tekentafel.

Liedtstraat 17

Plan voor uitbreiden van woning.

Liornestraat/De Keyzerstraat

Markant schoolgebouw over een deel van de benedenverdieping voorzien van nieuwe, lees bredere, roeden in de vensters. Gevel vertoont tekenen van disharmonie.

J. Messchaertstraat

Achter de voormalige Margrietschool – nu Horizon College – is een extra locatie voor 120 parkeerplaatsen ontwikkeld.

Oud Hoorn vreest de sloop van een deel van het schoolgebouw en verzet zich daartegen. Eén van de verzoeken tot plaatsing op de gemeentelijke monumentenlijst is ingestemd: de voormalige MULO op nummer 1.

Het gebied ligt economisch en politiek onder vuur.

Mosterdsteeg 8

Plan voor wijzigen voorgevel.

Muntstraat

Straat met 10 rijksmonumenten en verscheidene beeldbepalende panden dreigt een centrale afwikkel functie te krijgen voor het verkeer de stad uit. Een onzalige ontwikkeling waaraan ook het rijksmonumentale karakter van de ophaalbrug naar de Pakhuisstraat even dreigde te worden opgeofferd. Oud Hoorns lobby in het informele circuit heeft wat de brug betreft reeds succes gehad.

Muntstraat 6 (rijksmonument)

De gemeente Hoorn verkocht dit rijksmonument aan de Vereniging Hendrick de Keyser.

Het 17e eeuwse woonhuis is met zijn pilastergevel een gaaf voorbeeld van Hollands Classicisme. De pilasters, die over twee verdiepingen doorlopen, zijn gemetseld in baksteen en worden bekroond door fraai beeldhouwde Korinthische kapitelen. Het interieur herbergt een grote schat in de vorm van een rijk beeldhouwd binnenportaal ter afsluiting van de hal en de gang met trappenhuis. Dergelijke portalen waren een vast onderdeel van het rijke 17e eeuwse binnenhuis maar zijn zelden bewaard gebleven. Behalve bazuin-blazende engelen, zien we op het portaal een everzwijnenjacht afgebeeld en zijn de drie pilasters versierd met hangende ornamenten samengesteld uit vruchten en bloemen. De bouwvergunning is aangevraagd. De hoognodige restauratie laat op zich wachten.

Mosterdsteeg 8

Nieuwland O-Z

Kademuur vertoont scheuren.

Nieuwe Noord 45 (rijksmonument)

In "Hoorn, huizen, straten, mensen" lezen we: Huis met hoge trapgevel, waarvan de top naar oude foto is herbouwd; hoek Duinsteeg. Zijgevel oud. Inwendig oude constructie.

De geruchten dat de fast foodketen McDonald's op dit pand en de belendende zuidelijke aanbouw aan het Grote Noord haar oog heeft laten vallen, houden aan.

Oud Hoorn houdt haar hart vast. De panden staan al geruime tijd leeg.

Nieuwstraat/Wisselstraat

Poortje uit 1603; restauratie van de muren en het houten gewelf noodzakelijk.

Begin negentiger jaren van de vorige eeuw zijn twaalf monumentale stenen poortjes gerestaureerd. Na 10 jaar krijgen de poortjes opnieuw een onderhoudsbeurt. Het Oude Vrouwen Poortje aan het Kerkplein is uitgekozen voor een kunsttoepassing op het westelijk muurvlak in het poortje. Hoe staat het met de uitvoering?

Nieuwstraat 13 en 15 (rijksmonumenten)

Stichting Stadsherstel heeft de panden verworven en is begonnen met de restauratie en de verbouw van winkels en woningen.

Oude Doelenkade 27

Hoorn heeft er een krot bij.

Onder de Boompjes 20 – rijksmonument

Oud Hoorns eerdere oproep heeft succes gehad: Intermaris Woondiensten – nog in de najaarsledenvergadering van 2001 onderscheiden – heeft zich het lot van dit monument aangetrokken.

Pand wordt geheel gerestaureerd. Er komen negen appartementen in.

Oosterplantsoen (rijksmonument)

Oud Hoorn heeft de gemeente duidelijk gemaakt tegen verdere aantasting van het rijksmonument te zijn hetzij door verplaatsing van de bloemenkiosk, hetzij door de aanleg van parkeerhavens; zie ook de rubriek: Van de bestuurstafel.

Pakhuisstraat

De gemeente Hoorn zoekt nieuwe bestemming voor het vroegere VOC-peperpakhuis. Oud Hoorn heeft positieve gesprekken gevoerd met het bestuur van het Historisch Genootschap, de Nederlandse Genealogische Vereniging afd. Koggenland en de Stichting Westfriese Families over de mogelijkheden van gezamenlijke exploitatie. Het woord is aan de gemeente. Eerst heeft een architectenbureau de opdracht gekregen om met (her)inrichtingsvoorstellen te komen.

Oud Hoorn heeft het college gevraagd zich in te zetten voor een cultuurhistorische bestemming voor het gehele pand.

Pastoor Nuyenstraat – Zwaag

Oud Hoorn juicht plan om de z.g. Lourdeskapel, in 1882 in neogotische stijl gebouwd – door A.C. Bleijs? – te plaatsen op de gemeentelijke monumentenlijst toe.

Acties voor restauratie vorderen gestaag: bewoners en bedrijfsleven dragen bij!

Proostensteeg 22

Plan voor verbouw pand.

Ramen

Eén van Hoorns mooiste woonstraten.

Oud Hoorn betreurt dat de nieuwe straatlantaarns geen aansluiting zoeken bij het historische karakter van de straat.

Ramen 6 (rijksmonument)

Restauratieplan ingediend voor deze voormalige Kosterij der Lutherse kerk.

Ramen 35 (rijksmonument)

Dit pand uit het midden van de 18e eeuw met het fraaie rococo-snijwerk bij de deuromlijsting en de aansprekende consoles op de gootlijst, staat te koop. Oud Hoorn pleit voor harde waarborgen waar het de bescherming van het monumentale karakter betreft.

Rode Steen 2 (rijksmonument)

Pand met gevelsteen 'In d'Yserman' – vroeger café 't Vosje – krijgt opnieuw een horecabestemming.

Rode Steen 9 (rijksmonument)

Indrukwekkende restauratie verloopt voorspoedig. De gemeente doet alsnog aangifte bij de politie van de diefstal van antieke tegeltjes uit dit voormalige Ridderikhoffpand.

Tweboomlaan – hoek St. Jozefstraat

Plan voor de bouw van 16 appartementen.

Veemarkt 24

Plan voor wijzigen voorgevel.

Westerblokker – kerkgebouw Heilige Aartsengel Michaël

Oorspronkelijk kerkgebouw met gotische en neo-classicistische elementen reeds lange tijd in gebruik als tapijthal. Gebouw dateert uit 1853 en is ontworpen door de Leidse architect Th. Molkenboer (1796-1863).

Plan om pand op de gemeentelijke monumentenlijst te plaatsen. Gemeente heeft een P.M.post op de begroting opgenomen.

Westerdijk

Na instorting toneeltoren laat doorstart nieuwbouw lang op zich wachten. Gemeente heeft contract met bouwbedrijf verbroken.

Nieuwe aannemer start na de bouwvakantie.

Westerdijk 48

Oud Hoorn verzet zich sterk tegen eventuele sloop van dit karakteristieke pand met zijn typerende gevel.

Westerdijk 49

Detonerende, tijdelijke, kantoorhuisvesting geplaatst. Het gebouw van de oude schouwburg wordt steeds meer de afvalbak voor de mobiele communicatietechnologie.

Westerdijk 52

Het voormalige verenigingsgebouw van Kunst na Arbeid is geplaatst op de gemeentelijke monumentenlijst. Pandje is dankzij loffelijk particulier initiatief gerestaureerd en heeft een kantoorfunctie gekregen.

Westerdijk 75 o.a.

Verouderde woonflat en een viertal karakteristieke visserswoningen worden gesloopt ten behoeve van de bouw van 37 appartementen voor ouderen door Intermaris Woondiensten.

Het 'beeldkwaliteitsplan' legde de uitgangspunten vast. De oude rooilijn wordt weer gerespecteerd. De oude hoogte ook? Gekozen is voor een sterk geleed complex van vier bouwlagen plus een kap. Voor een dakgoot op een hoogte van 13 meter moet het bestemmingsplan worden aangepast.

Westersingel 8

Plan voor verbouwen van de woning.

Wisselstraat 6-8-10 (rijksmonument)

Langdurige onzekerheid omtrent de toekomstige bestemming van dit rijksmonument.

Prikkels

Henk Saaltink

Is het u ooit wel eens opgevallen, dat de Hoornsen en de Horinezen liefhebbers van torentjes en koepels geweest moeten zijn? De stad staat er vol mee. Zullen we eens een rondgang maken?

We beginnen met de *Grote Kerk*. Een enkele grote kerktoeren. Neutraal, niet mooi en niet lelijk. Zijn voorgangers waren beter. Enfin, Hoorn is tenminste een van die zeldzame plaatsen waar men babyliuers in de kerk verkoopt. Stel u nu eens op aan het begin van het Grote Noord bij de Rode Steen. Met één oogopslag ziet u vier torens. We beginnen links. De Sint-Cyriacus heeft een grote koepel en een aantal kleine torentjes. Dan hangt er een prachtig exemplaar aan het huis van juwelier *De Vries*. Want waarom zou een toren niet kunnen hangen? Deze is voorzien van een windijzer die herinneringen oproept aan een oud Frans kasteel uit de Middeleeuwen. De Vries zou eigenlijk verplicht moeten worden die windwijzer regelmatig op te poetsen. Voor een zilversmid moet dat toch een peuleschil zijn. Die van *Douglas* op de hoek van de Nieuwsteeg, waar men schoonheidsmiddelen verkoopt, is rond en heeft allemaal raampjes. Als ik daar voorbijloop, kan ik met moeite de neiging onderdrukken naar boven te kijken om te zien of daar niet een knappe dame stiekem de voorbijgangers zit te begluren. Ik zie daarboven nooit een teken van leven. Ze gebruiken zo'n ruimte met zijn magnifiek uitzicht natuurlijk om oude dozen neer te zetten. Zonde. Verderop de Nieuwsteeg in hangt een fraai, pas gerestaureerde torenexemplaar boven de ingang van *Stad Berlijn* van Brüggeman, gebouwd naar een Duits voorbeeld. Het kleine raampje bovenin is louter opschepperij, want het is te klein om ruimte te bieden aan zelfs maar één normaal menselijke lichaam. Prachtig is wel de koperen bal op de spits. Wat het poetsen betreft, als bij de Vries.

Dit gedeelte van de stad is bijzonder gezegend met allerlei torenachtige uitsteeksels. Aan het eind van het Breed staat wat in de volksmond het *Matrozenpetje* wordt genoemd. Veel woorden hoeven daaraan niet besteed te worden. De gegeven bijnaam zegt al genoeg. De *Noorderkerk* heeft gewoon een toren die echt oud zou kunnen zijn, net als de hele kerk, al heb ik die kerk in de laatste 30 jaar, dat ik in Hoorn woon al drie keer in restauratie zien gaan. Je vraagt je af, wat er dan nog oud aan is. Hetzelfde geldt voor het klokkentorentje van het *Sint Pietershof*, dat in het begin van de 17e eeuw gebouwd werd.

Wat hebben we dan verder nog. Het torentje van het *Cosy Restaurant* op de hoek van de Gedempte Turfhaven en het Nieuwland. De toren van deze gezellige gelegenheid priemt omhoog als een spitse potloodpunt. Je zou eigenlijk

eerder een soort theemuts verwachten. Zijn tegenbeeld wat omvang betreft, staat op de hoek van de Volderswaal en de Pakhuisstraat. Een *Dikke Bertha*¹ die weer zo'n rare kegel op zijn kop heeft.

De overige torens zijn twijfelgevallen. In de *G.J. Henninkstraat* staat een flat die het met een beetje goede wil een toren genoemd zou kunnen worden. Half steen, half glas. Eigenlijk niet eens zo onaardig. Anders is het met de torens op de flats op de kop van het *Visserseiland*. Daar staan ook weer van twee van die koepels als in de Pakhuisstraat met veel glas en een kegelvormig dak. Met enige moeite kan men zo iets een toren noemen. Oorspronkelijk was een flinke toren ook de bedoeling, maar door een heftige strijd tussen bouwers en leden van een actiegroep zijn slechts twee kapjes overgebleven. Een mooie serre voor de niet winterharde planten denkt de toeschouwer en gaat zijns weegs. De Hoornse torens. De oudsten werden gebouwd voor de kerk. De niet zo erg oude – uit de 19e en 20e eeuw – dienden om de status van hun eigenaars en bewoners wat op te vijzelen. En de allerjongsten? Vergeet niet, dat ook de architectuur modes kent.

¹ De *Dikke Bertha* was een Duits reuze kanon gefabriceerd door de wapensmid Krupp en genoemd naar diens dochter, die meer van het volkslanke type lijkt te zijn geweest.

In dit pand met het fraaie torentje op de hoek Grote Noord/Nieuwsteeg huist tegenwoordig Parfumerie Douglas. Jarenlang was hier de kledingzaak van Van der Brul gevestigd

Symposium 'De VOC en West-Friesland'

Marit Veerman

Jan Martensz. Merens (1574-1642). Schilderij door Jacob Waben, 1618. Westfries Museum, Hoorn. Vanaf 1619 was hij bewindhebber van de VOC

Vierhonderd jaar geleden werd de Vereenigde Oost-indische Compagnie opgericht. Ook in de bloeiende Westfriesse handelssteden Hoorn en Enkhuizen kwamen kantoren van de VOC, de zogenaamde kamers. De VOC is in de bijna twee eeuwen van haar bestaan een belangrijke pijler van de stedelijke bedrijvigheid geweest. De bouw van de schepen, de voortdurende vraag naar scheepsbemanningen en het uitrusten van de schepen voor hun reis naar Indië zorgden voor veel werkgelegenheid. De goederen die de retourvloeden meebrachten, leverden veel inkomsten op. De rijkdom die de VOC met zich meebracht, kunnen we nog altijd in Hoorn en Enkhuizen terugzien.

De kamers werden bestuurd door bewindhebbers, in elke kamer zeven. Welke taken hadden zij en hoe voerden zij de activiteiten uit? Wie waren deze mannen? Tijdens het symposium zal nader op deze vragen worden ingegaan. Onlangs is het unieke samenwerkingsproject afgesloten, waarin de historische verenigingen Oud Hoorn en Oud Enkhuizen, het Westfries Genootschap, de Archiefdienst Westfriesse Gemeenten, het Westfries Museum onder leiding van Katja Bossaers van het Museaal & Historisch

Perspectief hebben samengewerkt. De resultaten van dit onderzoek zijn bewerkt door professionele historici en vastgelegd in een publicatie. Deze publicatie zal tijdens het symposium worden gepresenteerd. Het boek, getiteld *Heren investeren*. De bewindhebbers van de West-Friese kamers van de VOC zal na afloop van het symposium verkrijgbaar zijn. Het Westfries Museum heeft een tentoonstelling over de bewindhebbers van Hoorn en Enkhuizen ingericht.

Programma symposium 28 september te Enkhuizen

- 10.00 Aankomst en koffie
- 10.30 Welkom door afgevaardigde gemeente Enkhuizen
- 10.45 Femme Gaastra, Rijksuniversiteit Leiden
De plaats van de kamers Hoorn en Enkhuizen in de VOC
- 11.30 Carel de Jong, Westfries Museum.
Westfriezen en Indië
- 12.15 Lunch in restaurant WaterMusic, Tussen 2 havens 9 te Enkhuizen
- 14.00 Hans Bonke, historicus en archeoloog
Bewindhebbers aan het werk
- 14.30 Katja Bossaers, consultant regionale geschiedenis MHP
Heren, ondernemers, regenten. Wie waren de bewindhebbers?
- 15.00 Theepauze
- 15.30 Lies Schram-van Gulik, Westfries Museum
Wat er overbleef: van gevelsteen tot buitenplaats
- 16.00 Presentatie boek, eerste exemplaar aan vice-admiraal b.d. Jhr. Van Foreest.
- 16.30 Sluiting

Dagvoorzitter: P.J. de Vries, voorzitter Oud Enkhuizen
Locatie: De Nieuwe Doelen,
Sporstraat 2 te Enkhuizen
Kosten: € 35,- (incl. lunch) of € 20,- (excl. lunch)

U kunt voor het boek intekenen, tegen de speciale prijs van € 11,50 bij Marit Veerman, tel/fax 0229-234877 of e-mail veermanboon@cs.com. In oktober is het boek af te halen in het Oostindisch Pakhuis, het verenigingsgebouw van Oud Hoorn, Onder de Boompjes 22, te Hoorn op dinsdag, donderdag en zaterdag. Dan tegen de prijs van € 13,50. Voor het symposium kunt u zich aanmelden bij de Stichting Museaal & Historisch Perspectief Noord-Holland, Postbus 5348, 2000 GH Haarlem. Tel. 023-5531498, fax 023-5318436, e-mail helling@mhp-nh.nl Vermeld u hierbij naam, adres, telefoon en e-mail.

Omdat de vereniging dit jaar vijfentachtig jaar bestaat, ben ik enige maanden geleden met een fototoestel de binnenstad ingetrokken met het idee alle huisnummers of muurijzers in de vorm van getallen met het cijfer 85 te fotograferen. Nou dat viel tegen! Ten eerste heeft de binnenstad niet zoveel lange straten, zodat het huisnummer 85 erin voorkomt En ten tweede is het nummerbordje als er 85 opstaat dan zo saai en degelijk dat het voor deze rubriek niet aantrekkelijk is. Op de Italiaanse Zeedijk komt nummer 85 natuurlijk voor, maar dan betreft het net een nieuwbouw eengezinswoning vlakbij de Hoofdtoren. Op het Grote Noord zijn aan de winkelpuien heel wat huisnummers verdwenen. Nee, het enige nummerbordje 85 dat ik mooi vond, trof ik aan in het 'Rooie Dorp' aan de Venenlaan en dat ligt toch even te ver uit de binnenstad.

Toch had ik ondertussen mijn rolletje volgeschoten met alle cijfers die ik op panden tegenkwam en zodoende heb ik daar de vorige keer de puzzelrubriek mee gevuld. De opdrachten waren niet moeilijk te vinden. Het jaartal 1616 van foto 1 hangt aan de voorgevel van de Oosterkerk. Oorspronkelijk stond er een houten, later een stenen Antoniskapel aan het Grote Oost. In het begin van de zestiende eeuw nam het aantal bewoners in Hoorn steeds meer toe en in 1519 werd besloten een nieuwe kerk te bouwen in de gotische bouwstijl en men begon met de bouw van het koor en vervolgens het dwarspand, het transept. Aan de straatkant stond nog steeds de kleinere kapel met een in 1493 aangebouwde extra beuk. Deze kapel was niet al te best meer onderhouden en toen er in april 1603 een storm woedde over Hoorn en omstreken vielen de twee voorgevels van de kapel tegen de gevels van de huizen ertegenover. In de kroniek van Velius staat: "sonder nochtans yemant te quetsen dat wonder was alsoo 't recht na den middag gebeurde". Pas in 1616 werd de gevel herbouwd, nu passend bij het transept en het koor. Velius schrijft daarover: "Desen somer werd het Noord-eynde van de Sint Anthoniskerk welke 't sedert den trubbel temet vervallen was volgens last van den Raed bij de kerkmeesters Cornelis Cornelisz. Soop en Cornelis Cornelisz. Veen weder opgemaakt en seer heerlijk getimmerd met een frayen gevel aen d'Ooster-straet en de kap even hoog als die van 't kruyswerk dat voorheen soo niet was maer was voor den trubbel toen 't oude werk noch stond seer laeg en met twee kappen en ook met twee kleyne gevels tegens d'Oosterstraet aen gelijk veel oude lieden dat noch gedenken mag".

Behalve gotische vertoont de voorgevel ook renaissancekenmerken. Gezien de ornamenten wordt wel verondersteld dat bouwmeester Hendrick de Keyser zich ermee bezig heeft gehouden.

En dan het pand met muurijzers in de vorm van een vijf en een acht. Het betreft hier twee huizen onder één kap, Grote Oost 83 en 85. Het huis heeft nog een eiken hout-skelet. Eronder treft u een gevelsteen aan voorstellende twee mannen met een baal. Er zijn niet veel gevels in de stad waarvan de muurijzers een getal voorstellen. Ik denk dat het er maar drie zijn: Achter de Vest 58, de achterkant van het O.l. Pakhuis waar het jaartal 1631? is te lezen. Dan Muntstraat 26 met de muurankers 1594 en Bierkade 13, huis De Dageraad met muurijzers die het jaartal 1591 aangeven.

De volgende foto is genomen van het huis Achterom 3. Het jaartal 1615 geeft het bouwjaar van het pand aan. Het is omgeven door rol-en krulwerk, een cartouche. Het gebouw is daar neergezet door de familie Sonck. Het was een regentenfamilie. Hun familiewapen staat ook in de gevel en het bestaat uit drie egels, twee boven en één eronder. Egels hebben stekels. Mogelijk heeft de familie hiermee haar weerbaarheid aan willen geven.

Een heel eenvoudig jaartalsteentje is het 1611 steentje in de gevel van Ramen 25. Regelmatig is het net als met 17e eeuwse letters moeilijk het juiste getal te lezen. Onder een gevelsteen staat soms een tekst waarin letters zijn weggelaten omdat er te weinig ruimte was en de juiste tekst toch wel te lezen is. Dat is met de cijfers ook het geval. Dan blijft het wel eens een beetje gissen.

Anno 1730. Nieuwe Noord 56-58. Ook hier heeft de l een frivole krul gekregen. Erbovenop staat een soort gebeeldhouwd natuurstenen kussen. Het gaat hier om twee dezelfde gevels, halsgevels. In de hals van de gevel zit meestal het zoldervenster terwijl langs de hals tot op de 'schouders' een gebeeldhouwde 'klauw' z.g. klauwstukken lopen. Op het punt waar de klauwen in het midden bij elkaar komen, heeft de steenhouwer het jaartal met het kussentje erop geplaatst. Dat maakt het geheel wat minder saai.

Er gaan steeds meer families meedoen! Hoe moet ik mij dat voorstellen? Hele families zoeken de Hoorns binnenstad af, of ieder lid van de familie krijgt een foto toegewezen? Hier komen de namen: Oscar Dekker, mevrouw A. Dol-Schellevis, familie Duin,

familie L. Ebbelaar, Jacq. Entius, Greet Hemmer, Ciel en Gerard Lampe, mevrouw M.C. Mes, familie H. Metselaar, mevrouw J.C. Opmeer, familie Semler, Rik Singer, J.F. Swagerman, familie Tober, Henny en Myra Webster, Ria van Westing, Arnold de Wolff, J. Zwarekant.

De winnaar van de boekenbon is geworden de heer Jacq. Entius.

De nieuwe foto's zijn gemaakt door de heer Henk Overbeek. Hij was werkzaam op het Bureau voor Monumentenzorg, Kunst & Cultuur en hij komt op zijn tochten door de stad nogal eens opvallende zaken tegen.

Foto 1.

Een pomphoek en -plank aan een noordelijke muur van een voormalige stedelijke instelling. Aan de openbare weg zult u dit niet vinden. Wel in een binnentuin die overdag vrij toegankelijk is.

Foto 2.

Op deze foto hangt de pomp nog aan de plank. Dat komt waarschijnlijk, omdat hij bevestigd is aan de achtergevel van een pand, waarin tot voor kort ook een voor onze omgeving heel belangrijke en ook eeuwenoude instelling gehuisvest was. Ook weer in een binnentuin, die tevens parkeerplaats is.

Foto 3.

Een windvaantje. Niet te vinden op een kerkstoren, maar op een huistorrentje in de binnenstad en die zijn er niet zoveel!

Foto 4.

Nog even wat ornamenten. Wat u op deze foto ziet, is ook te vinden op een vanouds stedelijke organisatie. Die bestaat niet meer, maar het huis waarin de leden samenkwamen, staat nog aan de rand van de binnenstad, omdat er voor hun werkzaamheden flink wat ruimte nodig was.

Foto 5.

Ik hou het bij eertijds stedelijke instellingen. Een onderdeel van een ornament op een pand, waarop vroeger het gezegde van toepassing was: "gasten en vis blijven maar drie dagen fris!"

Zo dat was het weer. Ik hoop dat een ieder met deze omschrijving op weg kan. Hopelijk stuurt u mij dan (weer) uw oplossing toe. Mijn adres is: Grote Oost 98-100, 1621 BZ, Hoorn. Veel succes!

Foto 1

Foto 3

Foto 2

Foto 4

Foto 5

HOE HOORN VERANDERDE

Femke Uiterwijk

Achter de Vest.

Hoorn

A. Posthuma

Editeur J. H. Schaefer, Amsterdam. No. Ho. 11 Deposé.

Achter de Vest voor 1903, want de fotokaarten waar aan de voorkant onder de foto ruimte werd opengelaten om te schrijven of je naam te zetten en de achterzijde geheel in beslag werd genomen door het adres dateren van voor die tijd. Rechts de Mariatoren op de dan nog niet eens zo lang geleden aangelegde wallen.

Het witte hek slingert nog gezellig langs de met keitjes bestrate weg. Links het Sint Sebastiaanspoortje, één van de twee schutterspoortjes aan deze straat. Erachter ligt het

Doelenveld, dat toen nog gebruikt werd voor evenementen e.d. De muur links wordt gesteund door bakstenen stutten, die na 1910 verdwijnen, omdat in dat jaar de oude muur gesloopt wordt en op die plek het gemeentelijke gymnastieklokaal naar ontwerp van gemeentearchitect J. Faber neergezet wordt. Het lokaal is nu in gebruik als oefenzaal bij de Showband Hoorn. Een net recht muurtje vormt nu de scheiding tussen de voormalige wal en de beklinkerde straatweg.

